

ĮVYKIAI, PROBLEMOS, NUOMONĖS

LENKIJOS PREZIDENTO LAIŠKAS TAUTINĖMS MAŽUMOMS	3
LENKIJOS NEPRIKLAUSOMYBĖS ŠIMTMEČIO MINĖJIMAS SEINUOSE – Petras Maksimavičius	4
NEMATOM, VADINASI, NĖRA? – Jurgita Stankauskaitė	10
NAUJAS KRYŽIUS ŽAGARIUOSE – Eugenija Pakutkienė	18

JUBILIEJAI

„ŽIBURIO“ GIMNAZIJAI 100 METŲ	6
KALBA, SAKYTA „ŽIBURIO“ GIMNAZIJOS ŠIMTMEČIO MINĖJIME – Algirdas Vaicekuskas	7
SEINŲ „ŽIBURYS“ PRIEŠ ŠIMTMETĮ IR DABAR – Tadas Bagdonavičius, Janina Macukonienė	8

KULTŪROS BARUOSE

ŠVENTASIS KAZIMIERAS IR PALAIMINTASIS TEOFILIUS MATULIONIS VAIKŲ PIEŠINIUOSE IR EILĖSE – Nastutė Sidarienė	11
MŪSŲ KRAŠTO TAUTODAILININKĖS DALYVAVO PARODOJE MARIJAMPOLĖJE – Nastutė Sidarienė	13

ŠVIETIMAS

PIRMOKŲ KRIKŠTAS – Aneta Čerlionytė	14
IŠVYKA Į LAZDIJŲ VIEŠĄ BIBLIOTEKĄ – Sandra Pakuckaitė	15

KNYGŲ LENTYNOJE

„DŽŪKŲ KALENDORUS“ – „Aušros“ inf.	16
---	----

IŠ MŪSŲ PRAEITIS

ŽAGARIŲ KAIMO KRYŽIAI – Eugenija Pakutkienė	17
JURGIS MATULAITIS IR LIETUVOS VALSTYBĖS PRADŽIA – kun. Kęstutis Žemaitis	20

LAIŠKAI

NESKUBĖK, SUSTOK IR PAGALVOK – Teresė Janušonienė	21
--	----

ŽMONĖS

JIE GYVENA TIK ATSIMINIMUOSE – Grażina Kibyšienė	23
---	----

SPAUDA RAŠĖ

LIETUVOS ŽINIASKLAIDA	26
-----------------------------	----

Viršeliuose:

Seinų „Žiburio“ gimnazijos įkūrimo 100-mečio minėjimo akimirkos (Tado Bagdonavičiaus nuotr.)

REDAKCIJOS ADRESAS:

16-515 Puńsk, ul. A. Mickiewicza 23
tel./faks. 87 5161 416
www.e-ausra.pl
ausra@o2.pl

LEIDŽIA:

Lenkijos lietuvių draugija
16-500 Sejny, ul. Wileńska 9
tel./faks. 87 5162 125

Vyr. redaktorė – Irena Gasperavičiūtė
Redakcijos sekretorė – Alicija Krakauskienė
Stilistė, korektorė – Birutė Burdinaitė-Ołow
Techn. redaktorė – Aldona Jonušonytė

KORESPONDENTAI: Petras Maksimavičius,
Eugenija Pakutkienė, Jurgita Stankauskaitė

Spausdino „Aušros“ leidyklos spaustuvė.

Numeris pasirašytas spaudai 2018-11-21.

Rankraščiai taisomi ir trumpinami redakcijos
nuožiūra. Redakcijos nuomonė nebūtinai
sutampa su autorių nuomone.

Lenkijos lietuvių draugijos sąskaita:

BS Sejny, ul. Powstańców Sejneńskich 1, 16-500 Sejny
Nr. 23 93540007 0000 0000 0198 0002
SWIFT / BIC kodas: POLU PL PR

RUCH S.A. vykdoma prenumerata

Spausdinto leidinio prenumeratą galima užsakyti
tiesiogiai interneto tinklapyje www.prenumerata.
ruch.com.pl. Kilus klausimų, prašom rašyti el. p.
adresu prenumerata@ruch.com.pl arba skambinti
„RUCH“ Klientų aptarnavimo centrui tel. 22 693
70 00 arba 801 800 803 (darbo dienomis 7–17 val.).
Skambučio kaina priklauso nuo operatoriaus.

Zrealizowano dzięki dotacji Ministra Spraw
Wewnętrznych i Administracji.

Ministerstwo
Spraw Wewnętrznych
i Administracji

Projektą iš dalies remia
Spaudos, radijo ir televi-
zijos rėmimo fondas.

SPAUDOS,
RADIJO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

Mieli skaitytojai!

IRENA GASPERAVIČIŪTĖ

Anot Albino Bernoto, šimtmečiai – tik akimirka tautų ar žmonijos istorijoje, tik blyksnis lyginant su visatos amžiumi ir žvaigždžių švytėjimu. Vis dėlto šiandien tai, kas vyko prieš šimtą metų, mums itin svarbu. Visi 2018-ieji paženklinai šimtmečio ženklu. Pirmiausia atšventėme Lietuvos Vasario 16-osios šimtmetį, vėliau džiaugėmės kitų valstybių laisvės minėjimais: štai lapkričio 11-ąją Lenkija šventė nepriklausomybės atkūrimo jubiliejų, po savaitės broliai latviai minėjo savo šimtmetį. O mes, kukli Seinų „Žiburio“ bendruomenė, turime savąją šimtmečio šventę. Ir nors truputį pavėluotai minime, bet vis tiek svarbu, kad neužmirštame tokių datų.

1918 m. sausio 15 d. Seinuose buvo įkurta „Žiburio“ gimnazija. Ji beveik visu mėnesiu vyresnė už Lietuvos Nepriklausomybės Aktą. Mokykla buvo įsikūrusi Kapų gatvėje. Po 85 metus užtrukusios pertraukos, kuriant Seinuose lietuvišką mokyklą, net daug nediskutuota, kokių vardu ją pavadinti: pati istorija padiktavo – „Žiburio“. Manau, tai vienintelis teisingas sprendimas. Šeštadienį Seinuose vykęs jubiliejinis minėjimas ypatingas, nes labai nedaug tetrūko, kad po 85 metų pertraukos Seinų mieste nieko neįvyktų ir šiandien nebūtų kam rengti minėjimo, nebūtų nei noro, nei susidomėjusiųjų. 2005 m., kaip ir kuriant pirmąjį „Žiburį“, atsirado žmonių, kurie tikėjo švietimo gimtąja kalba idėja. O tikėjimas idėjomis gali keisti istoriją... Seimai, pirmiausia atgavę galimybę melstis lietuviškai, paskui igiję kultūros namus, paminklą Antanui Baranauskui, o šiomet nors ir nedidelį kambarėlį kunigų seminarijoje, po truputį atgauna istorinę atmintį. Tai yra labai svarbu, kad galėtų augti sei-niškių naujoji karta, kitaip suvokdama ir praeitį, ir pačią save.

Prezydent
Rzeczypospolitej Polskiej

Varšuva, 2018 m. lapkričio 2 d.

Brangūs tautiečiai, tautinių mažumų atstovai!

Prieš šimtą metų išsipildė svajonė apie laisvą ir suverenią Lenkiją. Mūsų Tėvynė sugrįžo į Europos žemėlapius kaip laisva šalis. Žečpospolita nuo šimtmečių buvo įvairių tautų ir tikėjimų atstovų namai, buvo ir yra mūsų bendra žemė, dėl kurios dirbo mūsų protėviai ir kurių buvo pasiruošę ginti, kai jai grėsė pavojus. Vieniems ji buvo Tėvynė dėl to, kad čia gimė, kitiems – pasirinktoji Tėvynė, vieta, kur rado užuovėją, kur įžiūrėjo asmeninio vystymosi galimybę, vieta, kurią pasirinko ir kurių pamilo.

Šiais metais mūsų Tėvynė švenčia ypatingą jubiliejų – nepriklausomybės atkūrimo šimtmetį. Ta proga visoje šalyje vyksta renginiai, organizuojami proginiai koncertai, parodos, konferencijos, publikuojami straipsniai apie nepriklausomybei nusipelnčius žmones. Džiaugiuosi, kad tautinės ir etninės mažumos įsijungė į bendrą šventimą, primindamos apie savo nuveiktus darbus, paveldą ir žmonių nuopelnus. Ačiū ir už tai, kad puoselėjate savo tradicijas, kurios praturtina mūsų kultūrą. Vienas iš bendrystės, kurią visi kuriame, ženklų bus pomirtinis apdovanojimas Baltojo Erelio Ordinu dvidešimt penkių Lenkijai nusipelnusių žmonių, tarp jų ir tautinių mažumų atstovų. Išskilmės, kurios vyks lapkričio 11 d., Lenkijos Nepriklausomybės atkūrimo šventės metu, bus visų bendruomenių, kurios nuo šimtmečių kūrė ir kuria mūsų bendrus namus – Lenkiją – pripažinimo ženklas.

Tą ypatingą dieną būsime kartu. Tegul ta nuostabi mūsų Tėvynės šventė bus vienybės ir bendrystės, kurios neatskiriama dalis esate, šventė. Šiandieną mūsų laukia nauji iššūkiai, bet vis išpažįstame tuos pačius idealus, kurie jungia mus bendram tikslui. Tegul bendras šventimas primins mums, kad Lenkija visada buvo namai visiems, kas atvyko čia ieškodamas laisvės, saugumo ir galimybės augti. Šiais ypatingais metais prisiminkime jų pavardes, nuopelnus ir darbus. Tegul bus mums įkvėpimas statyti didelį bendrą namą, kuriame kiekvienas gali rasti savo vietą.

Pabaigoje norėčiau palinkėti Jums visko, kas gera, ramybės, pasitenkinimo ir puikių pasiekimų kiekvienoje įmanomoje sričių. Jūsų sėkmė yra Lenkijos sėkmė. Kad pasiekimų būtų kuo daugiausia. Tegul mūsų bendri namai auga ir plečiasi dėl įvairovės, kuri visada mums buvo vienas iš didžiausių turtų, o kitas šimtmetis tebūna taikos ir sėkmės laikotarpis. Visus tautinių ir etninių mažumų atstovus karštai sveikinu, užtikrindamas Jus, jog esu dėkingas už viską, ką darote dėl Lenkijos.

Su pagarba ir simpatija

Lenkijos nepriklausomybės šimtmečio minėjimas Seinuose

PETRAS MAKSIMAVIČIUS

Kaip vyko Lenkijos nepriklausomybės atkūrimo šimtmečio minėjimai Varšuvoje, daugelis matėme televizorių ekranuose, o gal kai kas ir asmeniškai šiuose renginiuose dalyvavote. Todėl neketinu apie tai išsamiau rašyti, juolab komentuoti. Verta tik pridurti, kad jau kelinti metai iš eilės šie nepriklausomybės atkūrimo minėjimai susilaukia daug komentarų ne tik Lenkijoje, bet ir užsienyje.

Vieniems jie patinka, kitiems ne. Tai natūralu. Lygiai būna su Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo minėjimais. Žinoma, daug kas iš karto paprieštarausite, kad vis dėlto Lietuvoje ir Lenkijoje šie renginiai gerokai skiriasi. Ir tikriausiai turėsite visų pirma omenyje patriotines eisenas sostinių gatvėmis. Taip, jie skirtingi, kadangi skiriasi abiejų tautų temperamentas, tautinių simbolių eksponavimo būdas. Žinoma, skiriasi taip pat mokyimo programos mokyklose, pilietinis ir tautinis ugdymas, istorinė politika ir kt. Todėl minėjimų metu Lenkijos gatvėse matome gausybę tautinių vėliavų, transparantų ir pirotechninių sprogmėnų sukeltus raudonos spalvos dūmus. Gerokai skiriasi Lietuvoje ir Lenkijoje rengiamų eisenų dalyvių šūkiai ir apranga. Bet, kaip minėjau, plačiau šių reiškinių nekomentuosiu, kadangi komentarų ir išvadų pakankamai interneto portaluose.

Lenkijos nepriklausomybės atkūrimo šimtmečio minėjimas vyko taip pat Seinuose. Apie jį ir noriu plačiau parašyti. Kuo jis skyrėsi nuo minėjimo Varšuvoje? Žinoma, nėra reikalo

LR konsulato Seinuose vadovas V. Stankevičius ir Lazdijų rajono meras A. Margelis

lyginti sostinės su mažu provincijos miesteliu. Tačiau Seinai taip pat turi tam tikrų išskirtinių bruožų, todėl ir šis minėjimas šiek tiek kitoks nei daugelyje kitų tokio dydžio miestelių.

Jau ne vienus metus nueinu į Seinų kultūros namus pažiūrėti ir pasiklausyti šventinės programos. Man įdomu todėl, kad dažnai tenka dalyvauti panašiuose renginiuose Punske. Tad galiu palyginti čia ir ten parengtas programas, ypač tas, kurias Seinuose rengia Seinų licėjaus mokiniai, o Punske Kovo 11-osios licėjaus moksleiviai ir mokytojai. Prisipažinsiu, kad truputį stebiuosi, jog tiek nedaug lietuvių ateina į Seinų kultūros namus pažiūrėti Lenkijos nepriklausomybės atkūrimo minėjimo. Nemoralizuosiu sakydamas, kad esame Lenkijos piliečiai, ir visai normalu tokiuose renginiuose dalyvauti.

Mano dėmesį visada pritraukia minėjimų Seinuose ir Punske panašumai ir skirtumai. Nerašysiu, kurie minėjimai man labiau patinka, kadangi ne tai svarbiausia. Dalyvaudamas juose galiu asmeniškai įsitikinti ir palyginti mūsų švietimo ir kultūros įstaigų organizacinę ar meninę išprusimą, istorijos proceso suvokimą, ryšį su savo krašto tradicija ir, svarbiausia, išgirsti, kokią žinių minėjimo rengėjai siunčia žiūrovams. Juk tokių minėjimų metu naudojami įvairūs simboliai labai svarbūs. Jie formuoja mūsų pažiūras, ryšį su savo kraštu, tauta, valstybe ir kt.

Šiandien galiu drąsiai pasakyti, kad Lenkijos nepriklausomybės atkūrimo minėjimai Seinuose, vykę prieš 5 ar 10 metų, labai skyrėsi nuo tų, kuriuos jau kelinti metai iš eilės rengia Seinų apskrities valdžia. Jie jokių būdu neprarado savo patriotinės išraiškos,

tačiau patriotizmas reiškiamas kitaip nei anksčiau. Kitaip dėliojami akcentai ir šiek tiek kitokia forma.

Anksčiau pagrindinis šių minėjimų motyvas buvo lietuvių ir lenkų tarpusavio kovos 1919–1920 m. ir vadinamasis Seinų sukilimas, išsprendęs Seinų krašto politinės priklausomybės klausimą. Neretai istorinis pasakojimas įgaudavo tokią formą, kad būdavo neįmanoma sėdėti salėje. Galima sakyti, jog minėjimai buvo rengiami Seinų krašto, o ne valstybės nepriklausomybės atgavimui pažymėti.

Tai lėmė keli dalykai. Visų pirma minėjimų rengėjų įsitikinimai ar išankstinės nuostatos, susiję su tuo sudėtingu XX a. pradžios laikotarpiu. Kita, mano manymu, priežastis buvo ta, kad Seinuose tik nuo 1998–2000 m. pradėta itin garsiai kalbėti ir rašyti apie lenkų ir lietuvių 1919–1920 m. tarpusavio kovas, o tai paskatino savotišką šių idėjų ir įvairių iniciatyvų proveržį. Atrodo, kad tuo metu daugiausiai kalbėta apie tai, kas buvo, o mažiausiai mąstyta, kaip gyvensime toliau... Todėl pirma buvo statomi paminklai, vietos istorikai rašė monografijas, straipsnius, organizavo patriotines iškilmes ir inscenizacijas. Susimąstyta vėliau. Juk nepaisant, ką pasakysime ir kaip vieni kitiems priekaištausime dėl prieš 100 metų vykusių įvykių, jau vis vien Seinuose turėsime gyventi kartu arba šalia vieni kitų. O pastatyti paminklai su įvairiais įrašais ir parašytos monografijos liks. Taigi po kiek laiko kai kas pradėjo suprasti, jog tai uždaras ratas ir kad keičiantis laikmečiui taip gyventi tiesiog labai nepatogu. Neabejoju, kad šiandien nemažai seiniškių mano, jog vis dėlto gal ne visi paminklai reikalingi, jog žiūrėti iš šiandienės perspektyvos šiek tiek kitokius įrašus juose reikėjo iškalti, visų pirma... neskubėti. Žinoma, tas supratimas neišsprendžia įsisenėjusių ir iš kartos į kartą perduodamų problemų. Tačiau tai mažas ir svarbus žingsnis žvelgiant į ateitį.

Taigi šis jubiliejinis minėjimas, kaip ir keli anksčiau vykę, buvo kitoks. Kaip jau rašiau, jame netrūko patriotinių momentų. Vyko iškilmingos šv. Mišios Seinų bazilikoje, kurių metu melstasi už Tėvynę, pagrindine miesto gatve seiniškiai nešė 100 metrų ilgio valstybinę vėliavą. Vėliau iškilmių dalyviai padėjo gėlių prie „Seinų sukilimui“ skirto paminklo, uždegė žvakutes prie Prezidentinio lėktuvo katastrofai Smolenske atminti skirto paminklo bei Antrojo pasaulinio karo metu vokiečių įvykdytos dešimties lenkų egzekucijos vietos.

Seinų miesto kultūros namuose Seinų licėjaus mokiniai parodė meno programą, kurioje atsispindėjo visi svarbiausi Lenkijos istorijos momentai. Buvo sakomi eilėraščiai, dainuojamos dainos, rodomos skaidrės. Minėjimas skyrėsi nuo ankstesnių visų pirma tuo, kad jis buvo skirtas Lenkijos nepriklausomybės atkūrimo dienai paminėti, o ne nuoskaudų lietuviams ar Lietuvai išsakymui. Kitaip sakant, minėjimas vienijo Seinų gyventojus, o ne skirstė į atskiras tautines grupes.

Jau antri metai į Lenkijos nepriklausomybės minėjimą koncertuoti pakviečiami Seinų lietuvių „Žiburio“ mokiniai. Tai taip pat gražus, simbolinis gestas. Mokiniai gražiai lietuviškai padainavo, o gausiai susirinkę žiūrovai negailėjo plojimų. Ne tiek plojimais ar mokinių meistriskumas čia svarbus. Svarbus pats kvietimas ir dalyvavimas. Manychiau, kad ateityje „žiburiečiai“ ar „Lietuvių namų“ kolektyvai galėtų gausiau

dalyvauti Lenkijos nepriklausomybės atkūrimo ar kituose miesto minėjimuose ir sudainuoti pačias gražiausias lietuviškas dainas. Būkime realistai: tokių švenčių metu scenoje taip pat vyksta varžytuvės. Punsko licėjus pelnytai didžiuojasi „Pašešupių“ chorą. Jeigu jie kiekvienais metais sudrebina Punsko kultūros namų sceną, tai galime tik įsivaizduoti, kaip šis minėjimas būtų atrodęs, jeigu jie bent vieną kūrinių būtų padainavę Seinų kultūros namų scenoje!

Šventėje dalyvavo ne tik „Žiburio“ bei Punsko Kovo 11-osios lietuvių licėjaus atstovai, mokyklų direktoriai. Seinų gyventojus taip pat pasveikino LR konsulato Seinuose vadovas Vaclovas Stankevičius ir Lazdijų rajono meras Artūras Margelis.

Visa tai lemia, kad šios svarbios šventės programa kiekvienais metais keičiasi, įgauna kitą prasmę. Ar nukentčia patriotiškumas? Manau, kad ne. Tie, kam vis dar nepriimtinas lietuvių dalyvavimas tokiuose valstybiniuose renginiuose, į šį jubiliejinį minėjimą neatėjo. Tie, kurie atėjo, šventė ir džiaugėsi Lenkijos nepriklausomybe bei dar kartą įsitikino, kad lietuviai visai netrukdo, o padeda kitaip pasižiūrėti į praeitį ir kurti geresnę ateitį. Kito, geresnio, kelio turbūt nėra.

„Žiburio“ gimnazijai 100 metų

Lapkričio 17 d. Seinų lietuvių „Žiburio“ mokykla paminėjo 1918 m. sausio 15 d. įkurtos Seinų „Žiburio“ gimnazijos šimtmetį. Šventėje dalyvavo visa mokyklos bendruomenė: vaikai, jų tėvai, mokytojai, sugrįžo ir nemažai 2005 m. atkurtos gimnazijos absolventų.

Mokyklos direktorius Algirdas Vaicekuskas kėlė klausimą, ar po 85 metų atkurta mokykla yra prieškarinio „Žiburio“ paveldėtoja. Neabejotinai taip – tik dvejus metus Seinuose veikęs „Žiburys“ paliko visų pirma lietuviško švietimo prasmingumo idėją. Ji visuomenėje išliko gyva, todėl dabartinis „Žiburys“, nors veikia kitomis sąlygomis, kita forma ir kitokiomis aplinkybėmis, neabejotinai yra prieš 100 metų veikusios mokyklos idėjos tęsėjas. Direktorius dėkojo visiems, prisidėjusiems prie 2005 m. „Žiburio“ mokyklos atkūrimo. Perskaitė padėkos raštus, skirtus buvusiam LR švietimo ir mokslo ministru Remigijui Motuzui, buvusiai LR konsulei Seinuose Aušrai Černevičienei. Padėkos raštus už nuolatinę paramą mokyklai perdavė Ministrui Pirmininkui Sauliui Skverneliui ir dabartinei LR

Irenos Gasperavičiūtės nuotr.

švietimo ir mokslo ministrei Jurgitai Petrauskienei.

Į jubiliejų atvyko daug svečių. „Žiburiečius“ sveikino LR Vyriausybės kancleris Deividas Matulionis, kuris „Žiburio“ mokyklos direktoriui A. Vaicekuskui įteikė Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo šimtmečio medalį. Švietimo ir mokslo ministerijos kancleris įteikė padėkos raštus mokytojoms Janinai Macukonienei,

Danutei Valukonytei, Irenai Vaicekuskaienei, Gražinai Karaneckienei ir Irenai Gasperavičiūtei.

Į šventę atvyko Palenkės vaivados atstovė Suvalkuose, Palenkės švietimo kuratorijos Suvalkų skyriaus vadovė, Seinų apskrities, Seinų miesto, Punsko valsčiaus valdžia, Lazdijų miesto meras, draugiškų mokyklų, su kuriomis „Žiburio“ mokykla bendradarbiauja, atstovai, mokyklos bičiuliai, buvę jos mokytojai. Labai gražų indėlį į šventę įnešė jau 14 metus veikiančios dabartinės mokyklos absolventai. Jie ne tik sveikino ir dėkojo mokytojams, bet ir pasiruošė meno programai: šoko „Agotėlę“, buvę popstudijos dalyviai padainavo.

Meno programai dainas paruošė Juozas Pileckas, šokius Irena Vaicekuskienė, Inga Vilkelienė, Alina Dzimida. Ypač didelį įspūdį padarė finalinis šokis „Transferas“, kai į sceną išėjo mokinių tėvai, mokyklos bičiuliai, vėliau absolventai, mokiniai, o pabaigoje darželinukai – visi pasiruošę tautiniais drabužiais. Renginį vedė I. Vilkelienė ir Ž. Macukonis.

Irenos Gasperavičiūtės nuotr.

Kalba, sakyta „Žiburio“ gimnazijos šimtmečio minėjime

ALGIRDAS VAICEKAUSKAS

Metų pradžioje atšventėme garbingą Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo 100-ąjį jubiliejų, prieš savaitę minėjome Lenkijos valstybės atkūrimo šimtąsias metines, o rytoj mūsų broliai latviai džiaugsis savosios nepriklausomybės šimtmečiu. Šių valstybinio masto švenčių apsupty norime paminėti 1918 m. įvykius mūsų krašte, kurie didžiąja dalimi lėmė šių dienų procesus Seinijoje.

Bostono „Lietuvių enciklopedijos“ 27 tome skaitome: „1918 m. sausio 15 d. Seinuose įkurta lietuviška „Žiburio“ draugijos gimnazija tik su pirmąja klase, kurią lankė 59 mokiniai, 26 kilę

iš Seinų parapijos. Buvo 49 berniukai ir 10 mergaičių. Gimnazijos direktorium buvo paskirtas kun. dr. Jonas Totoraitis. 1918 m. balandžio 4 d. atidaryta gimnazijos klasė su 33 mokiniais. Mokslo metai baigti birželio 28 d. su 86 mokiniais (70 berniukų ir 16 mergaičių). Antrieji mokslo metai pradėti 1918 m. rugsėjo 2 d. su dviem klasėmis ir 97 mokiniais (82 berniukai ir 15 mergaičių). Naujuoju gimnazijos direktorium paskirtas kun. dr. Motiejus Gustaitis. Mokslo metai baigti 1919 m. birželio 15 d. 1919 m. balandžio 28 d. atidaryta buvusių vyskupų rūmuose Žiburio mergaičių gimnazija. Direktore pakviesta K. Jaržikevičaitė.

Tretieji mokslo metai pradėti 1919 m. rugpjūčio 15 d. Berniukų gimnazija perkelta į buvusios Šaltinio spaustuvės namus Vengrų gatvėje. 1919 m. rugpjūčio 23 d. lenkams užėmus Seinus abi gimnazijos nustojo veikusios. Nuo 1920 sausio 12 d. Lazdijuose atkurta mišri Seinų Žiburio gimnazija.“

B. Kviklys teigia, kad trečiaisiais metais mokslas pradėtas su trimis klasėmis ir 171 mokiniu. Beje, be gimnazijos Seinuose veikė ir pradžios mokykla.

Nors ir neišlikusi mūsų atmintyje 1918 m. sausio mėnesį Seinuose

įkurto „Žiburio“ mokyklos tiksli vieta, galbūt jau nebėra ir to pastato, kur tuo metu klegėjo jaunimo balsai, tačiau bendruomenėje išliko lietuviško švietimo tradicija ir poreikis ugdyti vaikus gimtąja kalba. Šito pasiryžimo nesunaikino ir 85 metus užtrukusi pertrauka, kai nebuvo sąlygų Seinuose veikti lietuviškai mokyklai.

Ar būtų įsikūręs Seinų lietuvių „Žiburys“ 2005-aisiais, jeigu nebūtų buvęs „Žiburio“ mokyklos prieš 100 metų? Vargu. Jokie visuomeniniai reiškiniai nemėgsta tuštumos. Lietuvių švietimo tradicija Seinuose niekada nebuvo užmiršta, o tik nuslopinta. Todėl ir praėjus 85 metams įmanoma buvo atkurti mokyklą su lietuvių mokymo kalba.

Galima kelti ir atvirkštinį klausimą: ar mes, 2005 m. įkurto „Žiburio“ mokyklos bendruomenė, turime moralinę teisę savintis prieš 100 metų veikusios „Žiburio“ gimnazijos paveldą ir laikyti save jo tęsėja? Neabejoju, kad taip. Jeigu anuomet nebūtų įsikūrusi lietuviška mokykla ir palikusi visuomenės atmintyje savo ženklo, kažin ar po šitiek metų tuščioje erdvėje būtų buvę įmanoma galvoti apie mokyklą. Beje, reikia pabrėžti, kad 1988 m. Krasnagrūdoje, o metais vėliau Krasnave įkurto lietuviškos klasės buvo esminis žingsnis atgavinant lietuvių švietimą Seinų krašte.

Prisimindami dar neilgą atkurto „Žiburio“ mokyklos istoriją norėtume paminėti tuos žmones, be kurių mes, t. y. Lenkijos lietuvių bendruomenė, Vysk. Antano Baranausko fondas, Lenkijos lietuvių draugija,

nebūtume galėję žengti pirmųjų mokyklos kūrimo žingsnių. Sprendimą statyti mokyklą Seinuose priėmė tuometinis LR Vyriausybės vadovas Algirdas Brazauskas. Tačiau kad tikslas būtų pasiektas, turėjo įsijungti labai daug žmonių. Labai daug mums padėjo švietimo ir mokslo ministras Remigijus Motuzas, tuometinė Lietuvos Respublikos konsulė Seinuose Aušra Černevičienė.

Mūsų mokykla negalėtų gyvuoti ir sėkmingai veikti be Lietuvos Respublikos vyriausybės dėmesio, nuolatinės Švietimo ir mokslo ministerijos paramos ir globos. Ačiū gerbiamam Vyriausybės kancleriui Deividui Matulioniui už nuolatinį rūpinimąsi. Prašom Jūsų perduoti Ministrui Pirmininkui Sauliui Skverneliui jam skirtą padėkos raštą. Ačiū gerbiamam Švietimo ir mokslo ministerijos kancleriui Tomui Daukantui. Taip pat padėką skiriame švietimo ir mokslo ministrei.

Šiandien „Žiburio“ mokykla yra moderni lietuvių švietimo įstaiga, kuri ne tik atlieka labai svarbų vaidmenį ugdant čia gyvenančių lietuvių tautinį tapatumą, bet ir prisideda prie abiejų tautų dialogo. Per pastaruosius keletą metų stebime kitą santykių kokybę. Tai mūsų visų nuopelnas: konsulato vadovo, savivaldos atstovų, mūsų mokyklos. Ačiū Jums už tai.

Nuoširdžiai dėkojame dabartiniam Seinų burmistrai Arkadiušui

Novalskiui (Arkadiusz Nowalski) už naujos, šiuolaikinės dviejų Seinų krašte gyvenančių bendruomenių – lenkų ir lietuvių – santykių kokybės puoselėjimą, už tą labai reikšmingą žingsnį normalumo link. Autentiški tarptautiniai santykiai paprastai yra kuriami žemiausiuoju lygmeniu.

Taip pat padėkos žodžius skiriame Seinų valsčiaus viršaičiui, kuris ne kartą teigiamai yra atsiliepęs apie mūsų mokyklą. Nuoširdžiai ačiū Punsko valsčiaus viršaičiui, kuris „Žiburiiui“ žengiant pirmuosius žingsnius paskolino savo autobusiuką su vairuotoju, užtarė geru žodžiu ar padėjo patarimu. Ačiū Lazdijų merui už paramą ir bendradarbiavimą.

Nuoširdžiai dėkojame konsulatui, Seinų „Lietuvių namams“, draugiškų mokyklų vadovams ir darbuotojams, mokyklos rėmėjams.

Ačiū tariame Švietimo kuratorijai už bendradarbiavimą, ypač kuriant mokyklą, tarnyboms – ugniagesiams, policijai, sanitarijos epidemiologijos stočiai, psichologinei pedagoginei tarnybai, viešajai bibliotekai už pagalbą ir bendradarbiavimą. Dėkojame klebonui už dvasinę paramą.

Jubiliejus – tai puiki proga nuoširdžiai padėkoti visiems mokinių tėveliams, kad Jums svarbu ugdyti savo vaikus gimtąja kalba, kad pasitikite mumis, kad pasirinkote mūsų mokyklą.

Seinai – tai nedidelis miestelis pietinėje Sūduvos dalyje. XIX–XX a. sandūroje Seinai buvo svarbus švietimo ir kultūros centras. XIX a. I pusėje, be parapinių mokyklų, čia veikė kunigų seminarija, kuri ilgainiui tapo svarbiu lietuvių inteligentijos centru, išugdžiusiu daugelį lietuvių inteligentų. Seminarijos auklėtiniai dalyvavo ne tik religiniame, bet ir kultūriniame gyvenime, knygnešių gadyneje, XX a. pradžioje įsikūrusioje „Šaltinio“ spaustuvėje spausdino savo kūrybą, tapo lietuvių tautinio gyvenimo puoselėtojai. Čia mokėsi Vincas Kudirka, Vincas Mykolaitis-Putinas, čia tarnavo, savo gyvenimą baigė ir palaidotas vysk. Antanas Baranauskas.

1906 m. rugpjūčio 8 d. Seinuose įkurtas „Žiburio“ draugijos Seinų skyrius. „Žiburio“ draugija įkurta kunigo Justino Staugaičio iniciatyva. Pagrindinis jos tikslas – katalikybės ir lietuviybės puoselėjimas. Draugija iki Pirmojo pasaulinio karo lietuvių etninėse žemėse veikė labdaros, švietimo, ūkio, teatrinės veiklos srityse; kūrė lietuviškas organizacijas, rengė blaivybės akcijas, palaikė pavargėlių prieglaudas, turėjo bibliotekėles ir skaityklas. Draugijai priklausė 62 skyriai ir apie 5 tūkst. narių. Pirmajam pasauliniam karui besibaigiant, vokiečių okupacinė valdžia leido įsteigti „Žiburio“ gimnazijas. Viena tokių gimnazijų 1918 m. įkurta ir Seinuose.

Praūžus Pirmajam pasauliniam karui, pradėta steigti mokykla. 1918 m. sausio mėnesį gautas leidimas pradėti joje mokslus. Mokykla įkurta Kapų gatvėje p. Abramavičiaus namuose. Čia mokėsi Seinų ir aplinkinių parapijų mokiniai. Klasės buvo mišrios, kartu mokėsi berniukai ir mergaitės. Pirmuoju mokyklos direktoriumi tapo kun. Jonas Totoraitis. Rugsėjo mėnesį kun. J. Totoraičiui išvykus į Marijampolę, direktoriumi paskirtas kun. dr. Motiejus Gustaitis.

Mokykla vystėsi, sparčiai augo mokinių skaičius. Pablogėjęs santykiams su Lenkija, 1919 m. prasidėjo karas dėl sienų. Artėja lemiama rugpjūčio 23 d., Lenkijos kariniai daliniai užima Seinus.

Seinų „Žiburys“ prieš šimtmetį ir dabar

TADAS BAGDONAVIČIUS, JANINA MACUKONIENĖ

Atėjo sunkūs laikai. Pasirodė, jog lietuviams čia reikštis nėra sąlygų. Į Lietuvą buvo išvaryti kunigų seminarijos lietuviai klierikai. „Žiburio“ mokykla laikinai savo veiklą tęsė Lazdijuose. Likimas lėmė, kad mokykla anais laikais jau nebegalėjo sugrįžti į pirminę vietą. Seinai liko be lietuviškos švietimo įstaigos. Mokykla Lazdijuose veikė dar ilgus metus, išlaikiusi Seinų „Žiburio“ mokyklos vardą. Šiandien ji pavadinta kun. Motiejaus Gustaičio vardu.

Po sunkių išbandymų, kuriuos mūsų tauta patyrė sunaikinus Seinuose esantį Lietuvos kultūros centrą, praėjus 85-eriems metams, čia vėl nušvito žiburys!

2005 m. rugsėjo 1-ąją pradėjo veikti lietuviška mokykla, kuriai lapkričio 4 d. iškilmingai, dalyvaujant Lenkijos ir Lietuvos prezidentams bei daugeliui kitų garbingų svečių, suteiktas „Žiburio“ vardas. Mokykla savo darbą pradėjo Seinų „Lietuvių namų“ patalpose, bet po 2 mėnesių persikėlė į naują, labai greitai (per pusę metų) pastatytą gražų ir modernų pastatą, už kurį esame nepaprastai dėkingi Lietuvos Respublikos Vyriausybei, skyrusiai lėšų, ir statybininkams – už greitai ir sąžiningai atliktą darbą. Pradėjus

Irenos Gasperavičiūtės nuotr.

darbą naujoje mokykloje, dar 2 metus buvo rengiama sporto salė, o jos iškilmingas atidarymas, dalyvaujant Lietuvos premjerui Algirdui Brazauskui, įvyko 2007 m. lapkričio 9 d.

Prieš „Žiburio“ mokyklos įkūrimą Seinuose lietuvių kalbos galima buvo mokyti tik kaip neprivalomo dalyko. Po 1988 m. tik dviejose Seinų krašto kaimų mokyklose buvo įsikūrusios klasės su lietuvių dėstomąja kalba. 2005 m. viena iš jų – Krasnagrūdės pagrindinė mokykla – buvo uždaryta, todėl skubiai reikėjo surasti vietą, kur tos mokyklos mokiniai galėtų tęsti mokslą gimtąja

kalba, o Seinų miesto ir aplinkinių kaimų lietuviai turėtų tinkamas sąlygas mokytis lietuviškai ir puoselėti savo tautinę tapatybę. Sunkaus organizacinio mokyklos steigimo darbo ėmėsi Lenkijos lietuvių bendruomenė (pirmininkė Irena Gasperavičiūtė), Lenkijos lietuvių draugija (pirmininkas Algirdas Vaicekuskas, kuriam iškart buvo patikėtos besikuriančios mokyklos direktoriaus pareigos), buvusi Krasnagrūdės mokyklos direktorė Danutė Valukonytė ir Vyskupo A. Baranausko fondas (tarybos pirmininkas Petras Maksimavičius, valdybos pirmininkas Algirdas Vilkelis), kuris tapo „Žiburio“, veikiančio privačios mokyklos teisėmis, administruojančiu organu.

Pirmaisiais mokyklos veikimo metais tėvai užrašė 65 vaikus. 19 iš jų pradėjo lankyti vaikų darželį, 29 pagrindinę mokyklą ir 17 gimnaziją. Laikui bėgant mokinių skaičius augo (2013/14 mokslo metais mokėsi net 120 vaikų). Į „Žiburio“ mokyklą kasdien renkasi Seinų miesto lietuvių ir aplinkinių kaimų vaikai, kuriuos atveža du Lietuvos dovanoti mokykliniai autobusiukai.

(Iš jubiliejinio lankstinuko)

Irenos Gasperavičiūtės nuotr.

Nematom, vadinasi, nėra?

JURGITA STANKAUSKAITĖ

Žiemas dar nėra, bet drėgnas ir šaltokas rudens laikotarpis priverčia susigūžti. Nemalonu, kai pro apykaklę įsiskverbia pasiutusio vėjo uodega. Šilčiau apsirengiam, bet nepersistengiame su drabužių sluoksniais. Vieni vaikomės madų, kiti aiškinamės, kad mašinoj šilta, o namuose taip karšta, jog bėgdami į lauką nesuvokiam, koks oras už lango. Štai taip greitai pasigaunam slogą ar kosulį. Nelabai mokam valdyti temperatūrą, kurią patys susikuriam. Bet ne apie aprangą ir namų šilumą noriu Jums rašyti. Tai tik įvadas į tamsaus ir vėsaus metų laiko problemą, kuri pasaulyje egzistuoja ne nuo šiandien. Ta problema tikrai nėra naujiena, o kelintas bandymas paskatinti ne tik susimąstyti, bet ir pagaliau imtis realių veiksmų. Gal ne man skirta motyvuoti, bet bent vadinamuosius penkis grošus pridėsiu.

Šaltį už lango ir šilumą namuose sieja vienas dalykas – namų krosnis. Jeigu kas nors mūsų paklausia, kuo tu namus apšildai, dažniausiai atsakom – malkomis ir anglimis. Po pietų arba vakarop namų kaminais net dūsta nuo besiverčiančių lauk dūmų. Pirmi įkurtos krosnies dūmai, tai nėra malkos ar anglies juodi dūmai. Nieko neapgausim. Tai šiukšlės, kuriomis bandome įkurti. Gerai, jeigu tai vien popierius, bet daugiausia tai būna plastmasė: maišeliai ir maišiukai, visokios maisto pakuotės. Tai didžiausia mūsų įsigyta ir į orą paleidžiama bjaurybė. Suprantu, kad anksčiau, kai dar niekas iš kiemo nepaimdavo šiukšlių, žmonės degino viską iš eilės, nes paprastai nebuvo kur viso šlamšto dėti, tačiau dabar, kai šiukšliavežės nuo kiemo vartų paima mūsų pilnutėlius šiukšlių maišus, kam jas grūsti į krosnį?

Čia, taip sakant, dviračio neišrasiu, teigdama, kad deginama plastmasė teršia orą, kuriuo patys kvėpuojame. Visi tai žinom, tad kodėl nieko su tuo nedarome? Atsakymas paprastas – nematom plika akim bėdos, vadinasi, jos nėra. Jeigu taip manom, vadinasi, mes bukalgalviai, kuriems trūksta pagrindinių žinių. Nėra kalbų net apie išsilavinimą, kadangi oro taršos problema ir jos pasekmės mums kalamos nuo nulinės klasės. Nereikia turėti daktaro laipsnio, kad virš galvos užsižiebtų suvokimo lemputė. Matyt, mūsų uždūmyti protai nemoka net švariai galvoti.

Krosnys viską surija, net ir pačią baisiausią bjaurastį – šieno rulonų foliją. Tai šiandien ir noriu labiausiai akcentuoti, viešai paskelbti problemą, kurią išspręsti yra labai sunku. Problema susijusi su ūkininkais, kurie nežino, ką daro (?). Suprantu, kad turėdami galingas krosnis gali į jas sugrūsti visas ūkio atliekas, kurios daugiausia susideda iš plastmasės, o po to puikuotis prieš kitus gražiai sutvarkyta aplinka. Niekas čia nedera. Ar teršiamas oras, o per jį gamta ir žmogaus sveikata gali vadintis aplinkos sutvarkymu? Blogiausia, kad nedaugelis ūkininkų mato realią problemą, nes juk ta folija greitai krosnyje ištirpsta, apšildo namus, o kieme nesivolioja nereikalingi balti plastmasės pluoštai. Kyla klausimas, kodėl jų neatiduodam folijos surinkėjams, kurie atvažiuoja į namus ir nemokamai paima atliekamas

ūkio šiukšles? Ogi visai neseniai teko sužinoti, kad šiuo darbu užsiimanti įmonė bankrutavo. Atrodo, kad dabar mes, ūkininkai, galime nusiplauti rankas – nėra kam jų surinkti, tai nieko kito neliko, tik jas deginti. Ta proga mane labai greitai pasiekė žinia, kad yra kita įmonė, kuri gali atvažiuoti į namus ir paimti foliją (skirtą perdirbti), bet už tai reikia sumokėti. Ir ta pačia proga pasigirdo kalbos: *O kas kytras norės už tai mokėti?* Primokėti ar permokėti nenorim nei vienas, tačiau yra ūkininkų, kurie tai padaro. Paskambinusi minėtai įmonei sužinojau, kad važiuoja kartais į Punsko valsčių, bet labai retai. Tačiau yra norinčiųjų protingai susitvarkyti savo ūkius, kurie sutinka sumokėti 350 zlotų už prikauptą toną kenksmingų atliekų. Pasidomėjus Punsko valsčiuje ūkinės folijos sutvarkymo problema, sužinota, kad žmonės domisi, klausinėja, ką su ja daryti, prašoma valsčiaus pagalbos. Valsčius atsakingas už komunalines atliekas, o visa kita

yra ne jo problema ir pareiga. Kita vertus, mūsų produktų (pramoninės) atliekos, tad mes ir patys su tuo turime susitvarkyti. Apgailestaujama, kad šioje vietoje tarsi „ūkininkus valstybė pamiršo“, kadangi jiems ir taip tenka su visokiais sunkumais susidurti.

Nemokėsiu, tad leisiu į orą. Ar tai yra sprendimas? Tai kraštutinumas. Ar bent susimąstom, ką deginam? Norisi paklausti: geriau susimokėti įmonei ir už vieną sveikesnį į orą paleistą dūmą ar už pažeistą sveikatą? Degimo metu išsiskiriančios toksinės medžiagos patenka į mūsų ir gyvūnų plaučius, neigiamai veikia augmeniją. *Da pas mus niekam nieko nepasidare, durnių išmislas*, – girdžiu jau ne nuo vieno žmogaus. Ar mes vis dar negalime suvokti, kad į orą paleisti dioksinai labai lėtai valgo mūsų vidaus organus? Ši medžiaga priklauso vienoms pavojingiausių. Ji yra kenksmingesnė už ciano vandenilį, kuris laikomas mirtiniais nuodais. Tačiau ciano vandenilis žudo iš karto (todėl buvo naudojamas dujų kamerose per karą), o dioksinai tai daro pamaži pamaži, tyliai pasėja kūne naviko sėklą... Paskui klausiam, iš kur šiais laikais tiek tų vėžių... Tai visgi – nematom, vadinasi, nėra?

Nenorėčiau būti klaidingai supras-ta, jog prikibau tik prie ūkininkų. Visi mes nesąmoningai deginame plastmasinius daiktus, tačiau toks atliekų kiekis, koks su juodais dūmais patenka į orą, aptinkamas daugiausia ūkiuose. Gal mes nekalti, kad viena ar kita įmonė bankrutavo, tačiau tai nepateisina mūsų nusikaltimo. Nusikaltimo? Taip, tai yra nusikaltimas ne tik valstybei ir teisei, bet visų pirma sau, savo sveikatai ir augantiems vaikams. Juokinga, kai perkame vaikams „ekologišką“ rūgštaus lietaus prisigėrusį, kenksmingų medžiagų prisiuosčiusį maistą. Mes patys tampame maistu savo veiklų padariniais. Nelinkiu to nei Jums, nei augančioms kartoms. Linkiu sąmoningumo kiekvienam. Taip pat sau.

Šventasis Kazimieras ir palaimintasis Teofilus Matulionis vaikų piešiniuose ir eilėse

NASTUTĖ SIDARIENĖ

Lietuvių šv. Kazimiero draugija šiemet surengė jau septintąjį konkursą moksleiviams. Jis pavadintas „Šv. Kazimieras – lietuvių jaunimo globėjas ir palaimintasis Teofilus Matulionis“. Iki šių metų konkurso tema buvo susijusi tik su šv. Kazimieru, o šiemet praplėsta ir palaimintuoju T. Matulioniu. Ateityje planuojama konkurso apimtį dar praplėsti, pridėdant kitus lietuvių palaimintuosius, pvz., Jurgį Matulaitį ar Mykolą Giedraitį.

Lapkričio 9 dieną Seinų „Lietuvių namuose“ įvyko iškilmingas konkurso užbaigimas – laureatų apdovanojimo ceremonija. Iškilmes pasveikinimu pradėjo Šv. Kazimiero

draugijos pirmininkas Algirdas Vektorius. Nuostabiai šiltą meninę dalį padovanojo Alytaus muzikos mokyklos ansamblis. Moksleiviai pagriežė smuikais, pagrojo koncertinėmis kanklėmis, birbynėmis, pianinu. Tai buvo graži dovanėlė konkurso dalyviams. Tikriausiai sukluso ir šventasis Kazimieras su palaimintuoju Teofiliumi, dažniausiai besiklausantys tik angelų chorų, ir pasidžiaugė vaikų atliekama muzika.

Nutilus instrumentams prasidėjo ilgai lauktas momentas – konkurso rezultatų paskelbimas. Konkursui pristatyta 17 eilėraščių ir 78 piešiniai iš Seinų lietuvių „Žiburio“ mokyklos, Vidugirių pagrindinės mokyklos,

Šv. Kazimiero draugijos konkurso vertinimo komisija ir rengėjai

Iš Šv. Kazimiero draugijos archyvo

Konkurso dalyviai ir laureatai

Punsko Dariaus ir Girėno mokyklos. Šiais vaikų dailės darbais ir eilėraščiais renginio metu visi galėjo pasidžiaugti lankydami parodą, veikiančią toje pačioje Seinų „Lietuvių namų“ koncertų salėje. Mokinių darbų vertinimo komisija pastebėjo, kad autorių skaičius kasmet auga, dauguma darbų atlikta estetiškai ir kruopščiai, eilėraščiai be gramatikos klaidų, gražiai dėliojamos mintys, išreiškiami jausmai. Konkurso dalyviai varžėsi trijose amžiaus grupėse: I grupė – nuo mažiausiųjų iki 9 metų vaikų, II grupė – nuo 10 iki 13 metų, III grupė – 14 ir daugiau metų.

DAILĖS DARBELIAI

I amžiaus grupės laureatai:

I vieta – Julija Slovikaitė, „Žiburio“ vaikų darželis

II vieta – Jurgita Grigutyte, „Žiburio“ mokykla, Violeta Grigutyte, „Žiburio“ mokykla

III vieta – Adomas Pakutka, „Žiburio“ vaikų darželis

Pagyrimai: Brigita Kalkauskaitė, „Žiburio“ vaikų darželis; Artūras Petruškevičius, „Žiburio“ vaikų darželis; Mykolas Jakubauskas, „Žiburio“ vaikų darželis

II amžiaus grupės laureatės:

I vieta – Loreta Kalkauskaitė, „Žiburio“ mokykla

II vieta – Onutė Karaneckaitė, „Žiburio“ mokykla

III vieta – Veronika Dabulytė, „Žiburio“ mokykla, Kamilė Urinavičiūtė, Punsko mokykla

Pagyrimai: Karolina Liuteckaitė, Punsko mokykla; Natalija Krauskaitė, „Žiburio“ mokykla; Maja Dzimida, „Žiburio“ mokykla; Lidija Radzevičiūtė, Vidugirių mokykla; Inga Grigutyte, „Žiburio“ mokykla

III amžiaus grupės laureatės:

I vieta – Daiva Januškaitė, Punsko mokykla

II vieta – Paulina Nevulytė, „Žiburio“ mokykla

– Amelija Pajaujytė, Punsko mokykla

EILĖRAŠČIAI

I amžiaus grupėje I vieta – Rita Pečiulytė, Vidugirių mokykla (šioje grupėje pristatytas tik vienas darbas)

II amžiaus grupės laureatės:

I vieta – Onutė Karaneckaitė, „Žiburio“ mokykla

II vieta – Aneta Čerlionytė, Vidugirių mokykla

III vieta – Lidija Radzevičiūtė, Vidugirių mokykla

Pagyrimai: Karolina Nevulytė, Vidugirių mokykla; Sandra Pakuckaitė, Vidugirių mokykla; Viktoras Janauskas, Vidugirių mokykla

III amžiaus grupės laureatės:

I vieta – Viktorija Čerlionytė, Vidugirių mokykla

II vieta – Viktorija Nevulytė, Vidugirių mokykla

III vieta – Viktorija Marteckaitė, Vidugirių mokykla

Šv. Kazimiero draugijos valdybos vardu pirmininkas Algirdas Vektorius nuoširdžiai padėkojo visiems konkurse dalyvavusiems mokiniams ir juos parengusiems mokytojams, vertinimo komisijai – už atliktą nelengvą ir atsakingą darbą, valdybos nariams – už organizacinę pagalbą, koncertą parengusiems mokytojams ir atlikėjams.

Vertinimo komisijos pirmininkė tarė nuoširdžiai ačiū lietuviškų mokyklų mokytojams ir moksleivių tėveliams už parengimą konkursui, o Šv. Kazimiero draugijos pirmininkui ir valdybai už jau septintą kartą suorganizuotą konkursą, kuris nuolat tobulinamas ir plečiamas.

Mūsų krašto tautodailininkės dalyvavo parodoje Marijampolėje

NASTUTĖ SIDARIENĖ

Spalio 25 d. Marijampolės kultūros centre vyko Sūduvių krašto tautodailininkų darbų paroda. Jau ketvirtus metus pakviesta dalyvauti ir mūsų kraštą. Tai graži idėja. Parodoje, kuri veikė iki spalio 25 d., mirguliavo spalvoti prijuosčių ir sijonų raštai, puikavosi riešinės su karoliukais, kabėjo trijų tapytojų paveiksliukai, sodai, buvo verbos bei daugelis kitokių tautodailės darbų. Tarp jų gražiai įsipynė Onutės Budzeikienės verbos bei Ritos Kutilienės ir Genovaitės Pečiulytės paveiksliukai.

Renginių dainomis ir muzika pradėjo Marijampolės trečiojo amžiaus universiteto liaudies ansamblis. Onutė Surdokienė pasidžiaugė autorių darbų paroda ir gausiai susirinkusiais jos dalyviais. Visiems jiems įteikė po padėkos raštą organizatorių

Petro Budzeikos nuotr.

vardu. Vertinimo komisijos pirmininkė Teresė Jurkuvienė iš Liaudies kultūros centro, kuri jau daugelį metų vertina tautodailės darbus,

perskaitė komisijos protokolą. Mūsų nenuilstančiai, visapusiškai kūrybingai tautodailininkei Ritai Kutilienei už tapybą pripažinta trečioji vieta. Už vaizduojamosios liaudies dailės kūrinius pirmoji vieta visiškai neskirta. Į respublikinį turą atrinkti taikomosios dailės tautodailininkai, laimėję pirmąsias vietas: prijuosčių audėja Janina Blažukienė iš Vilkaviškio ir kryždirbys Andrius Bieliukas iš Šakių rajono.

Labai džiaugiamės, kad mūsų krašto nepamiršta Marijampolės etnokultūros puoselėtoja Onutė Surdokienė ir kasmet pakviečia mūsų tautodailininkus dalyvauti meno parodose. Suaugusiuosius kviečia į Aukso vainiko atrankos turą, o vaikus į Sidabro vainikėlio atranką.

Sūduvos krašto etnokultūros puoselėtojas Valentinas Jezerskas pasiūlė Onutės Budzeikienės verbas pateikti taikomosios dailės parodai Biržuose. Jos ten ir nukeliaus.

Petro Budzeikos nuotr.

Pirmokų krikštas

ANETA ČERLIONYTĖ

*Pradinėj mokykloj –
vaikučių būrys.
Atėjo pirmokai –
pravėrė duris.*

*Panoro vaikučiai,
suėję kartu,
krikštynas atšventę,
tapti mokiniu tikru...*

Lapkričio 6 d. Vidugirių pagrindinėje mokykloje vyko graži šventė – Pirmokų krikštas. Jis svarbus tiek pirmokėliams ir jų tėveliams, tiek mokytojams.

Renginys prasidėjo trumpa pirmokų programėle. Vaikučiai nuostabiai deklamavo eilėraštukus, kuriais sveikino skaičius ir raideles, džiaugėsi, kad jau išmoko nemažai raidelių ir sugeba parašyti pirmą žodį bei sakinį. Įrodė, jog dainuodami moka suskaičiuoti iki 10 bei pagroti įvairiais instrumentais. Skambiomis dainomis sužavėjo visus žiūrovus, net ir savo jaunesnius broliukus ir sesutes. O kad

Pirmokai ir jų tėveliai

būtų dar linksmiau, kartu su aštunto-kėmis – vyriausiomis mūsų mokyklos mokinėmis, kurios buvo šventės vedėjos, bei nulinukais pašoko.

Vėliau mažyliai turėjo išlaikyti pagundų egzaminą. Jų užduotys – pilies statymas, skaičių bei daiktų atpažinimas, net ir užsienio kalbomis. Drąsiai ir su humoru pirmokai įveikė visas užduotis ir išbandymus.

Paskutinė, pati rimčiausia užduotis pirmokams buvo pasižadėjimas, kad laikysis mokykloje galiojančių taisyklių. Ir šią užduotį jie atliko puikiai. Po to buvo pašventinti didžiųjų pieštuku, o mokyklos direktorė Onutė Samulevičienė ir I kl. auklėtoja Irena Nevulienė įteikė jiems pirmokų pažymėjimus bei apdovanojo atminimo dovanėlėmis.

Šventę užbaigė bendra nuotrauka. Labai džiaugiamės, kad prie Vidugirių mokyklos moksleivių brolijos prisijungė septyni šaunūs mokinukai. Po šios šventės jie išdidžiai gali save vadinti mokiniais.

Mūsų pirmokėlių pasirodymas

Išvyka į Lazdijų viešąją biblioteką

SANDRA PAKUCKAITĖ

Lapkričio 8 d. Vidugirių pagrindinės mokyklos II–V klasių mokiniai aplankė Lazdijų viešąją biblioteką. Čia vyko knygų mugė „Prozos ruduo 2018“. Klausėmės dainų ir galėjome apžiūrėti įvairiausias knygas. Daugiausia pirkome Vytauto Račicko knygų. Aš nusipirkau šio autoriaus „Geriausią draugą“ ir „Vaikų anekdotus 3“. Man labai patiko toks anekdotas: „Mergaitėms negalima dovanoti flomasterių. Paūgėjusios jos pradeda jais antakius dažyti.“

Vėliau dalyvavome susitikime su minėtu vaikų knygų autoriumi didžiojoje salėje. Pasiklausėme rašytojo pasakojimų apie knygas, galėjome patys užduoti įvairių klausimų. Sužinojome,

Grazinos Kibysienės nuotr.

kad Vytautas Račickas išleidęs jau apie 35 knygas. Mums sakė, kad jo rekordas – kai knygą parašė per 10 dienų.

Mugėje radome ir mūsų mokiinių knygelių – vyresnių mergaičių pasakas. Jas išleido leidykla „Kalendorius“ iš Kauno. Jos vadovas Aurelijus Naruševičius šiltai mus pasveikino ir padovanojo knygeles „Nuspalvink kalendorių“. Knygos šventėje susitikome ir draugų iš Seinų „Žiburio“ mokyklos.

Man ši išvyka labai patiko, nes galėjau nusipirkti naujų knygų. Buvo įdomu susitikti ir pabendrauti su rašytoju Vytautu Račicku. Džiaugiuosi, kad turiu dvi knygas, pasirašytas pačio autoriaus.

Grazinos Kibysienės nuotr.

„Dzūkų kalendorus“

„AUŠROS“ INF.

„Vilniaus dzūkulių“ asociacijos vadovas Juozas Žitkauskas jau antrą kartą parengė „Dzūkų kalendorų“. Pirmą kartą išleistas 2018 m. skirtas tokio pobūdžio kalendorius susilaukė didelio populiarumo. Šiomet rudenį pasirodė kalendorius 2019 m.

Rengiant šiuos leidinius autoriui svarbiausia buvo įprasminti savo ir kitų dzūkų tapatybę, tarmę, skleisti žinias apie Dzūkijos kultūrą ir paveldą. Pats Juozas Žitkauskas sako: „Visi žinom pasakymų, kad žodzis kap paukščiš – išskrido, ir jo nepavysi. Ko daugiau rašydamas dzūkiškai (labiausia savo, Kapčamiesco, šnektu), vis labiau suprantu, kad gimtos tarmės garsas, žodzis, pasakymas, andai išlėkis iš užanco, dartsės grįžta atgal... Ne visi iš rozo – kap kadu vienas per mėnasį, bet kadu ne kadu ir per vienu dieną visas pulkas susklanda per ausis in smagenis, in pomieci... Dzau-gies, glostai, myluoji ir jauti, kad dartsės tai jie niekur jau neišsilakios ir kad dar labiau dėl to būtai spakainas, juos užrašai. Idanc možnėtų ir kituroz pasakyc sau beigi kiciem, tep juos supilniavojanc ir ligi paskucinės ištarnos...“

Taigi viename ir kitame kalendoriuje viskas dzūkiškai nuo sausio iki gruodžio, čia savaičių pavadinimai surašyti mums *arcimu šnektu: pirmadzienis, utarnykas, sarada, četvergas, pėtnyčia, subata* ir *nedėlia*. 2018 m. kalendorius įdomus ir tuo, kad kiekviename puslapyje yra pateikti autentiškų dzūkiškų patiekalų aprašymai (juos parengė etnologė Nijolė Marcinkevičienė). Čia galime prisiminti arba sužinoti, kaip pasigaminti *ruškynių ir dzirgelių viralų, katris gardzausia su keptom būlvėm*. Pateiktas taip pat dzūkiškų žodžių, surinktų iš

įvairių Dzūkijos kampelių, žodynėlis (jį sudarė Lietuvių kalbos instituto kalbininkė dr. Asta Leskauskaitė). Šiame žodynelyje randame ir kitaip tariamus dzūkiškus žodžius, nei esame mes patys įpratę. Tokiu būdu sužinome, kaip tie patys žodžiai skambėjo įvairiuose Dzūkijos kampeliuose. Tai rodo, kokia turtinga dzūkų tarmė. Taip pat šiame kalendoriuje pateikta informacija apie iškilų šio krašto žmonių gimtadienius ir jubiliejus bei numatomus mėnesio renginius. Leidinys papuoštas fotomenininko Vytauto Daraškevičiaus nuotraukomis.

2019 m. išleistas ne tik sieninis kalendorius, bet ir stalinis variantas. Staliniam, pastatomame „Dzūkų kalendoriuje“ dėmesys skiriamas 24 Dzūkijos vietovėms, kurios bus pristatomos per įvairaus laikotarpio senąsias nuotraukas. Įdomu ir tai, kad jame rasime senąjį Punkską bei Seinus vaizduojančias nuotraukas. Sieninis kalendorius skirtas žymiausiems dzūkams: V. Krėvei, M. K. Čiurlioniui, A. Ramanauskui-Vanagui, D. Tamulevičiūtei, V. Povilionienei ir kt. įamžinti.

Kalendorius puikuoja jasi vieno žymiausių Lietuvos fotomenininkų, Nacionalinės kultūros ir meno premijos laureato Algimanto Aleksandravičiaus nuotraukomis. Taip pat kiekvieno mėnesio lape rasime dzūkiškas

patarles, dzūkų gaviųjų gėrimų receptus bei žymių dzūkų jubiliejus.

Jau gruodžio 8 d. Punsco savivaldybės salėje vyksiančioje, „Aušros“ leidyklos rengiamoje tarptautinėje istorijos paveldo konferencijoje „Terra Jatwezenorum“ kartu su konferencijos pranešėjais dalyvaus ir kalendorių autorius Juozas Žitkauskas, o jam talkins bardė, dainų autorė ir atlikėja Akvilė Vervečkaitė-Rubikienė. Tai puiki proga pasiklausyti pranešimų apie Jotvingių kraštą, išgirsti *Kapčamiesco dzūkulių* Juozą Žitkauską, pasimėgauti gražiai atliekamomis dainomis ir įsigyti kitiems metams „Dzūkų kalendorų“ bei kitų leidinių. Taigi visus maloniai kviečiame dalyvauti!

Iš Juozo Žitkausko albumo

Žagarių kaimo kryžiai

EUGENIJA PAKUTKIENĖ

Tęsinys.

Pradžia „Aušros“ š. m. 21 nr.

Ona Tumelienė kalbėjusi: „Ji arkliais nakcu parvežė iš Suvalkų, slaptai laikė, nuplukdė in Antanavičių salų – an Dusalio ažaro toj sala. Cik po pusės metų kryžų iš salos atplukdė ir pastatė, kur dabar stovi. Valdžai parūpo lietuviškas

užrašas an kryžo, tai mano tėvų Kazį Dapkevičių areštavo ir uždarė Berznyi areštinėj (ba tynajus Žagarų valsčius buvo). Cik kap prižadėjo, kad užrašų pridengs metalini gelažuki (skardu su lenkišku užrašu) ir da sukapos policijos skyrun malkas, tai tadu cik palaido namo.“

Gal dėl šito kryžiaus ir Šv. Kazimiero draugijos Žagarių skyriaus pirmininkas Bronius Petruškevičius buvo kalintas Kartūzų Berezos lagery. Kryžius 1935 m. pašventino kilęs iš Lietuvos, Seinuose klebonaujantis kunigas Vincentas Astasevičius. Tų iškilmių nuotrauka yra daugelio šeimų albumuose. Dalyvavo visi žagariokai ir dusnyčiokai.

Per Antrąjį pasaulinį karą Žagariuose dvi dienas labai šaudyta, apnaikintas tada ir paminklas. Kai šūviai nutolo į vakarus, 1944 m. rugpjūčio 3 d. Žagarių kaimo gyventojai laidojo žuvusius tarybinius karius (žuvusiųjų buvo apie 70). Prie šito paminklo irgi buvo žuvęs kareivis. Pasakota, kad jo kišenėje rasta lietuviška maldaknygė su užrašu „Petro Kardoko“. Paskui po 11 metų, tik 1955 m., žuvusiųjų palaikus iškasė ir pervežė į kareivių kapines už Suvalkų.

Po karo šis paminklas vis buvo tveriamas medine tvorele, moterų puošiamas gėlėmis. Paskutinę tvorelę (keičiant supuvusią) prieš keliolika metų padarė kaimo stalius Zigmąs Vaškevičius. Birutei Roglienei atėjo mintis, kad metalinę tvorelę galėtų padaryti kalvio

Kryžius prie Vaškių sodybos

Broniaus jauniausias sūnus, taip pat kalvis, Antanas Petruškevičius,

Senas Žagarių kryžius (buv. Ragožių kaimo)

gyvenantis Vaitakiemyje. Jis su savo sūnum 2006 m. vasarą paminklui suvirino metalinę tvorelę su Gediminaičių stulpais.

„Kici kaimo kryžai stovi Žagarų kaimo pakelėse, – toliau porino Ona Tumelienė. – Vitas Petruškevičius apie 1960 m. padarė cimencinius du pamynklus – kryžus: vienų pastatė priešais savo namus, o kitų daržuose, prie kelio in Aradnykus, su užrašu „Garbė Jėzui Kristui“.

Prie mūs, Dapkevičių, namų (daržalin) stovi akmeninis pamynklas – kryžus, pastacytas 1950 m. mano tėvo Kazio Dapkevičiaus. Kryžus kap padėka buvo skyrtas sugrįžimu iš Vokietijos (kap visa Kazio šeimyna liko ištremta iš Žagarų). Akmenin iškalto datos 1940–1944 ir užrašas „Geriausis Jėzau – būk mūsų globėjas“.

Mūs, Dapkevičių, ylgas pakraščys ir prieg Galadusio (vadinom vis Dusiu trumpiau), ir Dusalio. Šiciej abudu ažarai jungėsi upeli palei mus, alia su čėsu susiaurėj ir susimažino toj upukė. Sanovėj tai prieg upelio šito buvo an medzinio stulpo medzinė stovylukė. Sakyta, kad tai Jonas Nepomukas. Alia kap medzinė stovylukė, tai su čėsu supuvė ir nugruvo. Niekas nepasirūpino, kad pastacyt toj vietoj vė. O šitas šventas Jonas Nepomukas yra cylvų sargas, sergėtojas, ir da sergsci nuog nelaimių vandenin. Mažu kadu vė bus atstacytas, atgaivytas šitas senovės prodziedzų atminimas.“

Birutė Slavėnaitė-Macukonienė palei Galadusio ežerą 2007 m. savo lėšomis pastatė cementinį kryžių Dapkevičių, Pecukonių ir Macukonių (gyvenusių tuose namuose) giminėms atminti. Su įrašu, kurį pati sugalvoję: „Čia yra Dievas, pasimelskit ir būkit laimingi.“ Ji sakiusi: „Iš to džiaugsmo, kad laimingai nugyvenom, ir norėdama padėkoti Dievui.“ Kryžių pašventino kunigas V. Veprauskas, kuris tuomet atvykdamo laikyti mišių Žagarų bažnytelėje.

Naujas kryžius Žagariuose

EUGENIJA PAKUTKIENĖ

Lapkričio 11 d. rinkosi kaimų žmonės į naujo Žagarių „galusodės“ kryžiaus atidengimo ir pašventinimo iškilmes. Kryžius plieninis, 7 metrų aukščio, su saulute viršuje. Apačioje jį puošia Gediminaičių stulpai, iš šonų – trispalvės. Kryžius pastatytas Akulionių žemės lopinėlyje (sumanytojo ir vykdytojo – kalvio Antano Petruškevičiaus mamos ir senelių tėviškėje), ant Dusaluko ežero kranto, prie kelio, vedančio į Krasnagrūdės dvarą. Kalvis Antanas Petruškevičius gimęs ir užaugęs Žagarių kaime, o dabar gyvena Vaitakiemyje.

Senovėje net trys kryžiai stovėjo vienas prie kito po dviem storom liepom „galusodėj“ prie Antano Antanavičiaus lauko. Senesni žmonės apie vieną jų sakydavo, jog tai „kryžus prie dvarakelio“. Ant jo buvo data – 1920 m. Pro šitą kryžių dvarakeliu ėjo pėsčiomis daugelis ir važiavo ne vienas. Žegnodavosi, pakeldavo kepurę. Tarp tų žmonių buvo ir būsimas kalvis.

Nebuvo kaip „galusodėj“ buvusių kryžių vietoje pastatyti naują kryžių, nes keliai paplatinti, o kelio ruože jau nevalia nieko statyti. Pasitaręs su kaimynais kalvis nusprendė, kad vis tiek kryžius stovėsias prie dvarakelio, tik aukštesnėje vietoje. Taip ir atsitiko. Aukšta vieta pasirinkta Akulionių žemėje. Kitapus kelio aukšti šlaitai, o žemiau tyvuliuoja ežeras Dusalukas (šioje pakrantėje prieš 30 metų vyko LVKD sąskrydis). Nuo kryžiaus atsiveria labai gražūs vaizdai.

Antanas kryžiui pamatus padarė padedant kaimynams ir giminėms.

Lapkričio 5 dieną surengta talka. Susirinko nemažas būrys kaimynų (kurie atsinešė visokių įrankių): Antanas Akulionis, Stasys Roglys, Juozas ir Valdas Jakubauskai, Juozas Kliučnykas, Jonas Kuliešius, Romas Petruškevičius, Marijonas Miliauskas ir Karolis Černeckas. Nupintais žaliais vainikais ir paskutinėmis darželio gėlėmis takelį nuo asfalto iki kryžiaus išpuošė Birutė Roglienė.

Antano Petruškevičiaus dėka Žagarių kaimas praturtėjo dar vienu kryžiumi, atstojusiu minėtus tris senovinius „galusodėj“. Kryžius saugos gyventojus, palydės išvykstančiuosius, pasitiks sugrįžtančiuosius.

Kryžių pašventino, o po to 15 val. gretimoje Žagarių bažnytelėje pamaldoms vadovavo kunigas Marius Talutis. Jis sveikino kryžiaus statytojus Antaną Petruškevičių su sūnumi Vitu bei šeimą, gimines ir visus susirinkusius, linkėjo sveikatos ir Dievo palaimos. Kunigas paminėjo, kad kryždirbystė Lietuvoje – vienos iš lietuviško genialumo savybių pasireiškimas. Lietuviams būdingas kryžių puošimas žaliais vainikais, gėlėmis. Jie nuo seno statė medinius, metalinius, akmeninius kryžius su lietuviškais ornamentais. Aplinka veikia žmogų, tad kryžius verčia susikaupti, mus palydi, pasitinka kiekvieną. Praeidami pro šalį pakelkime kepurę, žegnokimės, išsakykim rūpesčius ir padėkas. Per gegužines susieikime čia. Kiekvienas kryžius turi didelę reikšmę, – kalbėjo kunigas.

Pamokslo metu jis pranešė, kad Lietuvą ir Lenkiją lapkričio 8 d. pasiekė

žinia iš Vatikano, jog Lietuvos kunigaikštis Mykolas Giedraitis paskelbtas palaimintuoju. Skelbiama, jog popiežius Pranciškus pripažino Dievo tarno Mykolo Giedraičio kultą, patvirtindamas jį palaimintuoju. Kunigas Marius išsamiai papasakojo apie šią asmenybę – kunigaikštį, stebukladarį, asketą, zakristijoną. Mykolas Giedraitis oficialiai pripažintas palaimintuoju atsižvelgiant į jo kulto ilgalaikiškumą. Kunigas Marius pabrėžė jo nuopelnus (skatino ruošti lietuvius kunigus, leido lietuviškas knygas). Mykolas Giedraitis – pirmosios krikščionių kartos atstovas. Jo seneliai dar buvo pagonys, tėvai pasikrikštijo su visa Lietuva 1387 m. Gimė silpnos sveikatos, bet jį saugojo didžiulė meilė Dievui. Buvo atskirtas nuo draugų, uždaras, pamaldus, darė medines dėžutes Švč. Sakramentui pernešti, laikyti. Stoją į vienuolyną Baltarusijoje, paskui Krokuvos universitete studijavo. Jo brandus vidinis pasaulis. Atsisakė kunigaikščio luomo, būti kunigu ir vienuoliu. Pasirinko atsiskyrėlio dalią, gyvena Krokuvoje mažučiam kambaryje. Tapo pasaulinio atgailavimo

vienuoliu, mažutėliu, atgailavo, pasninkavo, meldėsi. Nebuvo suprastas atgailautojo, zakristijono tarnystėje. Žmonės, pajutę, kad jo malda daro stebuklus, būrėsi ir prašė maldų. Mykolas Giedraitis mirė Dievo artumoje 1485 m. gegužės 4 d. Po 36 metų jo karstas iškeltas. Kūnas nebuvo suiręs. Palaidotas šv. Morkaus bažnyčioje prie pat altoriaus. Per karą byla sudegė, šiais metais vėl iškelta, išnagrinėta ir buvo paskelbtas Krokuvos palaimintuoju.

Kunigas Marius priminė, kad prieš 100 metų lapkričio 11-ąją paskelbta Lenkijos nepriklausomybė. Su visa bažnyčia sugie-

dojo Lietuvos himną. Jis taip pat priminė susirinkusiems apie senovinę šios bažnytelės žmogaus dydžio medžio skulptūrą. Sakė, kad vertėtų surasti senosios Žagarių bažnytelės altoriuje buvusią nuplakto Kristaus medinę skulptūrėlę.

Mišių pabaigoje buvusi Žagarių kaimo seniūnė Stasė Miliauskienė ir Birutė Roglienė visų vardu padėkojo gerb. kalviui Antanui Petruškevičiui už gražią dovaną gimtam Žagarių kaimui, palinkėjo sveikatos, įteikė didelį tortą. Visi sugiedojo „Ilgiausių metų“. Padėkota ir kunigui Mariui, kryžiaus statymo talkininkams, pristatyta kryžiaus istorija. Renginyje dalyvavo ir prie jo prisidėjo Seinų

vaidintojai, tarp kurių šiemet esanti ir B. Roglienė.

Alytaus aktyvistas Alfonsas Vitkauskas pasveikino Žagarių bažnytelės lankytojus, dėkojo tėvui su sūnumi, pagaminusiems gražų kryžių, bei suėjusiems tėvams su vaikais. Mat prie kryžiaus susirinko minia žmonių, kurie vėliau dalyvavo šv. Mišiose. Padovanojo kalviui Antanui nupintą tautinę juostą, o B. Roglienė – paveikslą su Balbieriškio Marija, laikančia rožinį, kad Ji saugotų nuo nelaimių. Po Mišių bendrauta Žagarių gaisrinės salėje prie susineštų vaisių stalo.

Dėkojame kun. Mariui Talučiui už naujo Žagarių kryžiaus pašventinimą ir ta proga atnašautas gražias, su idomiomis pasakojimais šv. Mišias Žagarių bažnytelėje. Linkime Dievo palaimos.

Seinų krašto tikintieji

Sveikiname **Eleną ir Algirdą Nevulius**, spalio 26 d. šventusius 50-ąjį bendro gyvenimo jubiliejų. Linkime sveikatos ir kitų bendrų jubiliejų.

Esate mums gražus pavyzdys.
Būkite laimingi ir sveiki.

*Gyvenime nėra juk lengvo nieko,
Tik savo rankom tvirtą tvirtą lieptą
Jūs patys sugebėjote nutiesti.
Bendrom svajom pavasariai žydėjo ir rudenys.
Kartu vaidinot, toliau dainuojat ir visur drauge.
Neškitės šypseną, laimę toliau abu kartu,
Tegul niekas nediršta sutrypti
To, kas svajonėse Jums brangu.
Ir nors gėla kartais ranką ištiestu,
Tegul nugali viltys skausmus.
Būkit laimingi, gyvenkit ir džiaukitės,
Nes Jūsų gyvenimas toks nuostabus!*

**Seinų bažnytinio choro dalyviai
ir saviveiklininkai**

Atkurtai
Lietuvai

Jurgis Matulaitis ir Lietuvos valstybės pradžia

KUN. KĘSTUTIS ŽEMAITIS

Lietuva mini savo Nepriklausomybės šimtmetį. 1918 m. Vasario 16-osios aktas išreiškė tautos apsisprendimą. Visgi deklaracija dar nesuteikė realios nepriklausomybės. Valstybę reikėjo kurti. Kalbame apie žymiuosius Lietuvos asmenis, kuriuos įvardijame kaip valstybės kūrėjus. Tai kunigai Justinas Staugaitis (vėliau Telšių vyskupas) ir Mykolas Krupavičius (abu kilę iš Seinų vyskupijos), politikai ir visuomenės veikėjai Pranas Dovydaitis, Jonas Vailokaitis, Saliamonas Banaitis ir daugelis, daugelis kitų. Būtų sunku juos visus pristatyti viename straipsnyje. Tačiau mažai kas kalba apie arkivyskupo Jurgio Matulaičio, taip pat kilusio iš Seinų vyskupijos, reikšmę Lietuvai. Galbūt kas nors ir suabejos: J. Matulaitis mokėsi Kielcų kunigų seminarijoje, kurį laiką gyveno ir dirbo Lenkijoje, vėliau buvo Petrapilio dvasinės akademijos profesorius, galiausiai marijonų vienuolyno atnaujintojas, vienuolis, gyvenęs ir Šveicarijoje, ir Marijampolėje. Tad kurgi jo reikšmė beatsikuriančiai Lietuvos valstybei? Apie tai ir pasvarstykime ypač šiuo metu, kai minime ir kitą šimtmetį – nuo to momento, kai J. Matulaitis tapo pirmuoju lietuvių Vilniaus vyskupu po pustrėčio amžiaus.

Paskelbus Lietuvos Nepriklausomybės žinią ir pradėdant spręsti konkrečius beatsikuriančios valstybės klausimus tuojau pat iškilo Vilniaus vyskupo problema. Lietuvos Tarybos nariams buvo labai svarbu,

kad istorinės Lietuvos sostinės ganytoju būtų paskirtas lietuvis.

1918 m. gruodžio 1 d. kun. prof. J. Matulaitis Kaune buvo konsekruotas vyskupu ir netrukus išvyko į Vilnių. Šią tarnystę prisiėmė nenoromis – tik pasiduodamas popiežiaus įsakiam sprendimui ir Lietuvos Tarybos narių prašomas. Vilniaus vyskupo pareigas J. Matulaitis atliko nepriekaištingai, vadovaudamasis kantrumu ir išmintimi. Nelengva jam buvo, kai lenkų kariuomenė užėmė Vilnių ir miestas bei vyskupas buvo atskirti nuo Lietuvos, o pati vyskupija padalinta tarp dviejų valstybių. Vyskupo darbą labai sunkino ir besikeičiančios valdžios, politinės intrigos, nepasitenkinimas lietuviška vyskupo kilme. Visgi vyskupas Matulaitis Vilniaus vyskupiją valdė beveik septynerius metus esant labai sudėtingai politinei padėčiai, nuolatiniams konfliktams tarp atskirų tautybių: lietuvių, lenkų, gudų. Ir nors jis siekė būti lygus visų tautų tikintiesiems, visgi dažnai būdavo kaltinamas šališkumu. O to kaltinimo esmė buvo ta, kad jis kaip tik nepasiduodavo kokiam nors netinkamai įtakai ar nesutikdavo būti vienu ar kitu asmenų arba tautybių atžvilgiu subjektyvus.

1925 m. Matulaitis dėl susiklosčiusių aplinkybių priverstas atsistatydinti iš Vilniaus ordinaro pareigų ir popiežiaus Pijaus XI paskirtas titulinio Adulio arkivyskupu, o tuo pačiu ir apaštaliniumi vizitatoriumi Lietuvai. Tai buvo tik

aštuntieji nepriklausomos Lietuvos valstybės metai. Atvykęs į Lietuvą arkivyskupas tuojau pat pradėjo spręsti svarbiausius uždavinius: atkurti tinkamus valstybės ir Bažnyčios santykius, ruošti Bažnytinės provincijos projektą su naujomis vyskupijomis ir naujais vyskupais, na ir, žinoma, labai svarbios Apaštalo Sosto ir Lietuvos sutarties – Konkordato projektą.

Netrukus po bažnytinės teritorijos administracinio teritorinio pertvarkymo, tai yra naujų vyskupijų įsteigimo (tuomet vietoje likusios Seinų vyskupijos dalies Lietuvoje buvo įsteigta Vilkaiviškio vyskupija), Lietuvos Seimo rinkimus netikėtai laimėjo Katalikų Bažnyčia nepalan-

Palaimintasis Jurgis Matulevičius-Matulaitis MIC

kios politinės jėgos – liaudininkai ir socialdemokratai. Prezidentu buvo išrinktas Kazys Grinius. Naujoji Vyriausybė Bažnyčios atžvilgiu laikėsi nedraugiškai. Todėl arkivyskupui Jurgiui nepavyko greitai įgyvendinti trečiojo uždavinio – Lietuvos ir Vatikano sutarties, kurios gal net labiau reikėjo pačiai Lietuvai. Tačiau šios užduoties – konkordato ruošimo J. Matulaitis neatsisakė. Tekstą rengė atsižvelgdamas ir į kitų šalių pasirašytus panašius dokumentus.

1926 m. pabaigoje vėlgi pasikeitė valdžia Lietuvoje. Prie valstybės vairo stėjo tautininkai su Antanu Smetona. Jie savo valdymo pradžioje buvo visai kitos laikysenos Bažnyčios atžvilgiu negu prieš tai buvusi valdžia. Konkordato įstatymo įgyvendinimui atsirado realios galimybės. Tačiau šio darbo pagrindinis organizatorius ir vykdytojas arkivyskupas J. Matulaitis greitai mirė. Tai buvo 1927 m. sausio 27 d. Jis paliko savo užrašus, kuriuos panaudodami arkivyskupo pradėtą darbą – konkordato idėją įgyvendino kiti. Tų pačių 1927 m. rugsėjo 27 d. Vatikanas sudarė Matulaičio projektuotą konkordatą su Lietuva. Šia sutartimi buvo pripažinta Katalikų Bažnyčios Lietuvoje veiklos laisvė ir nustatyti Vatikano bei Lietuvos Respublikos tarpvalstybiniai santykiai.

Arkivyskupas J. Matulaitis mirė nesulaukęs net devintųjų Lietuvos nepriklausomybės paskelbimo metinių. Iki tol jis aktyviai darbavosi Katalikų Bažnyčios reikaluose. Matulaitis nedalyvavo politinių partijų veikloje, nebuvo nei Seimo, nei Vyriausybės narys, tačiau Lietuvos valstybei jo nuopelnai ryškūs. Vien jo sutikimas tapti Vilniaus vyskupu, ten mėginant taikyti atskirų tautybių ir politinių įsitikinimų žmones, arba darbas Lietuvoje kaip Apaštaly Sosto čia siųstojo vizitatoriaus sureguliuojant Bažnyčios ir valstybės santykius yra neįkainojamai vertingi darbai ir Katalikų Bažnyčiai, ir Lietuvos valstybei.

Neskubėk, sustok ir pagalvok

TERESĖ JANUŠONIENĖ

*Berželis linguoja ir šlama liūdnei.
Sūneli, dukrele, kodėl mus palikai?
Sustok! Pauostyk, kaip kvėpia žemė gimta,
Pažiūrėk – artojo vaga taip gražiai išarta.
Ar negaila tau tėvulio, mamos
Ir pirkelės lovytėj močiutės senos?
Paklausyk, kaip ošia pušynai žali,
Kaip juose čiulba paukšteliai maži.
Kokia graži tėvų žemė gimta,
Pavasari spalvotais žiedais apipilta.
Vis dar svyruoja toj liepa sena
Ir girdis kaime lietuviška šneka.
Gandras parskridęs tavęs lizde lauks,
Į gimtą kraštą širdis, žinok, trauks.
Skrajosi mintim, svajosi naktim,
Kur mažas bėgiojai ir žaidei su draugais.
Ar atsimeni, kaip pirmą raidę parašei
Ir lietuvišką žodelį istarei?
Gimtas kampelis yra ir bus brangus.
Prašykim Dievulio, kad guostų ir saugotų mus.*

Norėčiau pasidalinti mintimis apie ne tik jaunų žmonių emigraciją. Kai kurie, turėdami vos 18 metų ar truputį vyresni, išleikia ieškoti savo laimės, pinigų. Man atrodo, kad jie labai klysta. Išvykus į užsienį nieko niekam neduodama dovanai. Jauniems žmonėms labai greitai norisi pasiekti savo tikslą ir būti turtingiems. O taip nebūna. Daug žmonių sugrįžta atgal į savo kaimus, namus, nesuradę laimės, netapę turtingi. Gal kai kuriems ir pasiseka.

Esu mačiusi Lietuvos televizijos laidoje „Emigrantai“, kad išvykusiųjų į užsienį gyvenimas nėra toks saldus. Reikia labai sunkiai ir daug valandų dirbti, trūksta laisvalaikio, laiko pailsėti, netgi pavalgyti. Man teko kalbėtis su žmonėmis, parvykusiais iš Amerikos. Jie sakė taip: jei nori aplankyti savo gimtus namus, reikia turėti du darbus, tada gali kelionei

užtekti. O šiaip trūksta, nes yra šeima, vaikai.

Manau, mums visiems reikia akis atverti kiek plačiau, neskubėti, pamąstyti, pažiūrėti, kaip gražu aplink mus. Kokia gyva, natūrali gamta. Lietuvos televizijos laidoje apie Kazlų Rūdos senelių namus redaktorė paklausė 96 metų senutės, ką reikia daryti, kad sulauktume tiek metų. Senolė atsakė: natūraliai gyventi, natūraliai maitintis ir Dievą mylėti.

Nejaugi nusibodo mums gimtas kraštas? Kokių gražių vietų yra tiek Lietuvoje, tiek Lenkijoje. Laisvalaikį galima praleisti prie piliakalnių ar Nemuno, prie jūros ar kalnuose. Mes čia esame saugūs, laisvi tiek jauni, tiek pagyvenę. Nesuprantu, kodėl nenorima pasilikti senelių, tėvelių ūkiuose. Visi paklausti sako, kad ūkyje buvo ir yra sunku. Būta gal kiek metų lengvesnių. Man pačiai, 17 metų mergaitei, mirus tėveliui, teko arkliais arti ir dirbti žemę, nes aš ją labai mylėjau.

Kartais reikia visą gyvenimą sunkiai dirbti, kad ką nors nusipirktum. Nuo senovės žinoma, kad darbas žmogų puošia. Jei žmogus nemokės taupyti ir drūčiai rankose laikyti pinigų, neturės nieko, nes pinigas yra labai slidus. Jei turėsi jų ir penkis maišus, tie maišai labai greitai ištuštės. Dauguma turime sklypelį žemės, galima užsiauginti daržovių, vaisių. Su koku džiaugsmu rauni ir skini, kai pats prižiūrėjai ir užauginai.

Mūsų krašte yra daug laisvų vietų darbovietėse, bet žmonės nenori dirbti. Kai paklausai, tai net negali suvokti, kodėl. Vis tas pats atsakymas – mažai moka. Bet esi arti namų, tėvų, žmonos, vyro ir vaikų. Gali kasdien bendrauti su šeima. O gyvenimas, patikėkit, labai greitai prabėga. Rodos,

18 Teresės Jėnūšonienės albumo

tik vakar buvo 18, o šiandien jau 60 metų. Kada tos visos dienos prabėgo?

Patarčiau sustoti, pažiūrėti, kaip gražu yra Punske ar Seinuose, Suvalkijos kampelyje. Pavyzdžiui, graži esanti Punsko sveikatos punkto aplinka. Kažkas rūpinosi, įdėjo darbo, kad taip būtų. Prie kryžiaus pasodintos gėlės, auga tujos, kažkas jas laisto ir prižiūri.

Sirdį suspaudžia ir ašaros pačios rieda per skruostus pagalvojus, kiek žmonės turėjo iškentėti išvežti į Sibirą, paleisti laukų platybėn su vaikais, nėsčios moterys. Nei valgyti, nei gerti. Lupo medžių žievę ir valgė. Neturėjo kam skųstis. „Aušroje“ (š. m. 17 nr.) išspausdintame Jurgitos Stankauskaitės straipsnyje skaičiau, kaip per Antrąjį pasaulinį karą žmonės, kuriuos degino fašistų koncentracijos stovyklose, mokėjo šypsotis, džiaugtis saulėlydžiu ir paskutine gyvenimo valanda. Dar, rodos, visai neseniai mano tėvai pasakojo, jog gimus kūdikiui nebuvo į ką jo suvynioti, tai plėšė vyriškus baltinius (jei turėjo) ir vyniojo. O dabar pasidarė visiems visko mažai ir viskas negerai. Visi vyresnio amžiaus žmonės gauna pensijas, turime savo išlaidoms.

Sustokime ar lėčiau ženkime,

sime senatvės, būsime bejėgiai. Pažiūrėkite į senolių akis, kaip jos nušvinta kam nors juos aplankius.

Pasaulyje nėra nieko brangesnio kaip tavo išnešiotas ir pagimdytas vaikelis. O būna, kad užsieny pagimdo kūdikį ir daugiau jo nebepamato. Vaikelį prarasti labai lengva, o atgauti kartais būna neįmanoma. Iš pradžių gyvenimas atrodo labai geras ir gražus, o vėliau viskas apsiverčia aukštyn kojom. Tada pradedama šiek tiek prisiminti, ką seneliai sakė ir kažkas kažkur rašė. Šiaip senų žmonių patarimai kai kuriems atrodo tušti ir beprasmiški.

Kai žmogaus gyvenimas eina į pabaigą, tik tada supranti, kad tau labai mažai visko reikėjo. Daugiausia tai sveikatos. Kai žmogus prasčiau gyvena, tai ir su Dievu turi laiko susitikti. O kai išpuiksti, tai jau niekas tau nereikalingas. Tačiau gal verta susilaukyti gyvenimo kryžkelėje ir pagalvoti: kas tai yra? Puikybė, gobšumas, pavydas ir rūstybė. Sustokime ir pastebėkime gyvą gamtą, paukščius, medžius, žmones, saulėtekį ir saulėlydį, nes nežinome, ar rytoj visa tai matysime. Straipsnį noriu užbaigti Evangelijos žodžiais: „Budėkime ir laukime, nes nežinome, kada ateis vagis.“

norėkime pamatyti ir pagalvoti, o ne visą laiką bumbėti: negerai, negražu, visko per mažai. Gal jau toks žmogaus būdas? Bet reikia keistis, pradėdant nuo savęs. Laisvalaikiu aplankykime vieni kitus, vargšus, ligonius, mokytojus ir senus žmones, kurie laukia mūsų žodžio ir šypsenos. O ne – aš visko turiu ir man nieko nereikia. Žinokime, kad kiekvienas kada nors sulauk-

Gyvenimas nestovi vietoje. Keičiasi kaimo išvaizda, keičiasi žmonės, sodybos. Ir Vidugirių kaime vienos sodybos išaugo, kitos išnyko ar atėjo nauji šeiminkai. Šiandien apie tris Vidugirių šeimas, kurių jau nėra šiame kaime. Pavardes aš dar žinau, bet jaunesnieji paklausti pasakytų, kad tokių Vidugiriuose nėra. Šiandien apie tris šeimas trečiosios linijos (senoviškai pirmosios linijos nuo Pelelių kaimo) – Milončius, Makauskus ir Gudzauskus.

MILONČIAI

Už Stoskeliūnų prisiglaudusi prie Taurusiškių kaimo Milončių sodyba. Kur Milončiai – anksčiau gyveno Gibai. Juos išžudė nelabai aiškiais aplinkybėmis (tai buvo prieš Pirmąjį pasaulinį karą ar per karą), ir čia apsigyveno Milončiai. Žmonės prisimena, kad Milončiai šioje vietoje gyveno jau tarpukariu. Vincas Milončis (1893–1970) vedė Ievą Legenziutę (1895–1985) iš Lietuvos. Vinco motina Ona Milončienė (1851–1935). Po karo Milončis nusipirko iš Taurusiškių labai gero maumedžio Budajaus dvarėlį. Sakoma, kad už jį davė dvi kiaules ir karvę. Vitas Knyza iš Lietuvos (Zenono Knyzos tėvas) iš to namo pastatė trobą ir svirną. Milončiai susilaukė trijų vaikų: Juozo, Marutės ir Adelės. Jų sūnus Juozas (g. 1922 m. spalio 21 d., m. 1989 m. kovo 3 d.) – viengungis. Jis nesutarė su tėvu ir nenorėjo ūkininkauti, o nuėjo dirbti statybose. Dažniausiai dirbo kolūkiuose, statė įvairius pastatus. Mielai dirbdavo pas kaimynus, dažė kambarius. Mirė sulaukęs 67 metų, palaidotas Punsko kapinėse.

Dukros Marutės antkapyje užrašyta „Marijona 1920–1933“. Ji gimė 1920 m. kovo 22 d., mirė turėdama vos 13 metų. Dukra Adelė ištekėjo už Jono Maksimavičiaus iš Rakelijos. Jie vaikų neturėjo, jau abu mirę. Palaidoti Seinų kapinėse. Dabar Milončių sodyboje gyvena Jurgis

Jie gyvena tik atsiminimuose

GRAŽINA KIBYŠIENĖ

Juozas Milončis ir jo sesuo Adelė eina į mokyklą, apie 1930 m.

Žilinskas iš Pristavonių.

*(Pagal kaimyno Antano Stoskeliūno,
Vito Jankeliūno ir Zenono Knyzos
pasakojimus bei gimimo ir mirties
liudijimus)*

GUDZAUSKAI

Rimkežeriuose, gražioje Masionių sodyboje, gyvena Genutė Masionienė. Genutė – tai Zofija Genė Gudzauskaitė (g. 1935 m. gegužės 4 d.) iš Vidugirių kaimo. Užsukome pas Masionius senoviškai, nepaskambinę, nesutarę. Pasitiko jaunas šeimininkas Algirdas Masionis, pakvietė į namus.

Ponia Genutė, išgirdusi, ko atvažiavome, mielai dalinosi savo prisiminimais bei tuojau atnešė dėžutes su nuotraukomis, rodė, pasakojo.

„Mano senelis Antanas Gudzauskas kilęs iš Zogautės (dabar Gavienciancai). Jo žmona, mano močiutė Zofija Krupavičiūtė iš Lietuvos. Senelis važinėjo į Ameriką, užsidirbo pinigų ir nusipirko Vidugiriuose iš Krauzlio sesers ūkį, – kalbėjo ponia Genutė. – Kažkada Krauzlių buvo didelis ūkis, bet paskui atskyrė dalį seseriai. Mo-

teriai kažkaip nesisekė ten gyventi, tai pardavė. Parduodama dar pasakė: „Perkat, tai pirkit, bet man nesiseka, tai ir jumi nesiseks.“ Taip ir buvo. Taigi senelis Antanas Gudzauskas su žmona Zofija iš pradžių neblogai gyveno, susilaukė penkių vaikų. Vyriausia Teofilija, sūnūs Leonas, Stasys, Ignas ir jauniausias Alfonsas. Leonas ir Teofilija išvyko į Ameriką. Teofilija

buvo vyriausia, mokėsi dar prie rusų. O kai turėjo 18 metų, tai ją pasiėmė dėdė į Ameriką. Mano tėvas Alfonsas (1912–1986 10 21) vedė Oną Liaukevičiūtę (1912–2007) iš Durnyčios ir pasiliko ūkininkauti tėvo ūkyje. Jie turėjo tris vaikus: vyriausias Leonas (1933–1995), aš – Genė ir jauniausias Algirdas (g. 1939 m.).

Prieš karą gerai gyvenome. Buvo didelis kluonas, molinis tvartas. Tėvai dar prieš karą pastatė naują trobą, didelė buvo, reikėjo tik išbaigt. Bet

Prie Gudzauskų stubos iš kairės sėdi Vlada Sinkevičiūtė, Genutė Gudzauskaitė, stovi Leonas Gudzauskas, Kastantas Krauzlys

Ona Gudzauskienė su vaikais. Sėdi Leonas, stovi Genutė ir Algirdas (prie trobos Vidugiriuose nuo šiaurės pusės)

užėjo karas ir buvom priversti bėgti į Lietuvą. Aš buvau penkerių metų. Atėjo vokiečiai Martinka ir pasakė, kad tėvas pasirašytų ir išvažiuotų, nes ant jo yra daug skundų vokiečiams. Pagąsdino, kad paims į kalėjimą. Tėvas per sieną Paliūnuose dvi šeimas žydų pervedė. Kažkas paskundė vokiečiams ir jam grėsė tas pats, kas ir žydams. Tėvas su Martinka gerai sugyveno, tai tas atėjo ir perspėjo. Tai tėvas ir pasirašė. Išvažiuom tai turtingai, nes važiuom į tėvynę. Važiuom keturiais vežimais. Pasiėmėm ir brikelį, ir važį, ir kuliamaį, porą karvių, kiaulių. Visko pasiėmė tėvai, visą turtą išsivežė.

Pirmiausia tai apsistojom kažkur apie Alytų. Apsigyvenom apleistam vokiečio ūky, bet tuoj vokiečiai grįžo ir viską konfiskavo. Jis viską iš mūs atėmė, davė tik kokią gaištantį paršiuką užsiskerst kelionei. Tada mus išvežė į Vilniaus kraštą. Atvežė mus į Rūdiškių mišką. Čia stovėjo kokia rusų ligoninė, tokias mūras ir medinė trobelė. Čia jau buvo Petronai iš Žagarių.

so, duoc lašinių, paimc braunyki ir galima visus iššaudzyc.“ Kitą naktį ir atėjo partizanai, ir kartoja tėvo žodžius, liepia duot lašinių ir degtinės, o vėliau ir brauningą liepia duot. Davė tėvas ir lašinių, ir degtinės. Pagėrė partizanai ir vedasi tėvą į mišką nušaut. Močiutė verkia, prašo, kad paleistų. Mūs neišleido iš trobos, buvom uždaryti. Čia gyveno kieme tokioj trobelėj „kacapkė“, tokia rusė, o tie partizanai daugiausia kalbėjo rusiškai. Močiutė iššoko pro langą ir nubėgo pas tą moteriškę prašyt, kad padėtų. Močiutė suprato ir mokėjo rusiškai. Tai toj moteris prašyt tų partizanų, kad paleistų. Sakė, kad tai geras žmogus, kad jai daug padeda. Ir paleido tėvą. Kas naktį ateidavo, vis reikėjo duot lašinių, degtinės.

Paskui tėvas nuėjo į kaimą ir susirado kambarį pas žmones, ir išėjom iš miško. Bet tada kentėjo ir tie žmonės, ką mus priėmė. Vėliau tėvas nuėjo prie Marijampolės,

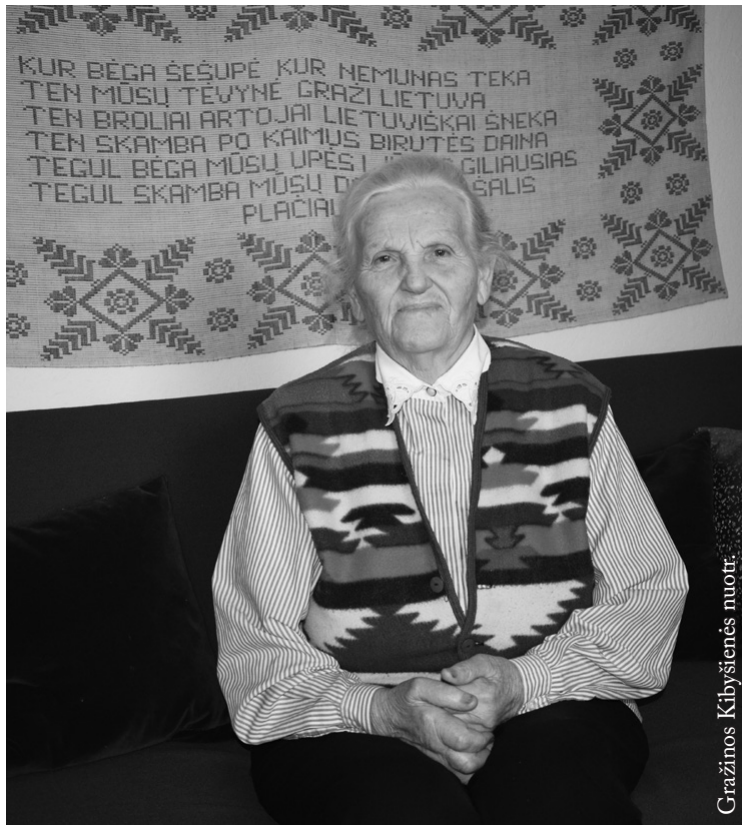
Petronų buvo didesnė šeima, tai juos tame mūre apgyvendino, o mus toj medinėj troboj išodino. Mus atvežė du Lietuvos policininkai. Mano tėvas mėgo pajuokaut, apsidairė į miškus ir sako tiems policininkams: „Cagali būc partizanų. Reikia duoc šnapso, duoc lašinių, paimc braunyki ir galima visus iššaudzyc.“ Kitą naktį ir atėjo partizanai, ir kartoja tėvo žodžius, liepia duot lašinių ir degtinės, o vėliau ir brauningą liepia duot. Davė tėvas ir lašinių, ir degtinės. Pagėrė partizanai ir vedasi tėvą į mišką nušaut. Močiutė verkia, prašo, kad paleistų. Mūs neišleido iš trobos, buvom uždaryti. Čia gyveno kieme tokioj trobelėj „kacapkė“, tokia rusė, o tie partizanai daugiausia kalbėjo rusiškai. Močiutė iššoko pro langą ir nubėgo pas tą moteriškę prašyt, kad padėtų. Močiutė suprato ir mokėjo rusiškai. Tai toj moteris prašyt tų partizanų, kad paleistų. Sakė, kad tai geras žmogus, kad jai daug padeda. Ir paleido tėvą. Kas naktį ateidavo, vis reikėjo duot lašinių, degtinės.

ten buvo toks tėvo brolienės brolis. Iš jo pasiskolino vežimą su arkliais ir pabėgom iš ten, susikraustėm į Kučiūnus. Perėjo prūsai, rusai, ir kai buvo galima – pervaziavom sieną į Dusnyčią. Apsistojom mamos tėviškėje, apsigyvenom Liaukevičių troboj. Dusnyčioj mirė mano močiutė Zofija, jau nepamatė savo namų Vidugiriuose. Močiutė palaidota Seinuose.

Pavasari sugrįžom į Vidugirius. Išvažiuom tai turtingai, o sugrįžom be nieko. Parvažiuom į Vidugirius, o mūsų namuose gyveno koks lenkas. Tai mes apsistojom vokiečio Martinkos ūkyje. Kai lenkas išsikraustė, tai tik tada sugrįžom į savo namus. Ūkis buvo apnaikintas, viskas išgraiбstyta. Tas lenkas buvo sulipdęs kokią krosnį, tai ir mes dar kurį laiką ja naudojomes. Tėvas įstojo į partiją ir išsistengė arklį. Tada vėl prie tėvo pradėjo kibit, lenkų partizanai pradėjo sekt už tą partiją. Jam reikėjo slapstytis. Pirmiausia pabėgo į Gdanską, iš ten į Vokietiją, o vėliau į Kanadą pas dėdę. Mes su mama pasilikom Vidugiriuose. Buvo sunku, bet po truputį prasigyvenom. Brolis Algirdas buvo išvažiuavęs dirbt į Gdanską, o grįžęs vedė Stasę Miškiel ir apsigyveno

Alfonsas Gudzauskas

Grazinos Kibysienės nuotr.

Genutė (Gudzauskaitė) Masionienė, 2018 m. spalio

Zogautėje, nuėjo į žentus į savo senelio tėviškę.

Aš 1952 m. ištekėjau už Juozo Masionio ir gyvenu Rimkežeriuose. Turim tris dukras: Birutę, Vitalę ir Gražiną bei sūnų Algirdą. Mano vyras mirė prieš 14 metų. Leonas vedė Onutę Vaicekauskaitę iš Žvikelių ir gyveno Vidugiriuose. Jiems daug padėjo Onutės tėvai, jie greit prasi-gyveno ir labai gerai gyveno. Onutė ir Leonas susilaukė trijų vaikų. Marytė ištekėjo už Vito Buračiausko iš Klevų, jauna mirė. Juozas buvo angliakasis. Jauniausia dukra Janina gyvena Kanadoje. Leonas pradėjo lengvai gyventi, daug pagerdavo. Jo žmona išvyko į Kanadą pas dukrą ir dabar ten gyvena. Vidugiriuose pastatai sudegė. Leonas mirė, palaidotas Seinuose. Mano tėvas aprašė savo ūkį sūnui Algirdui, o šis aprašė savo trims sūnums. Tai nors Gudzauskai jau seniai Vidugiriuose negyvena, bet jiems žemė priklauso, niekam jos nepardavė.“

Dėkoju poniai Genutei už jos gyvenimo knygos paskaitymą.

MAKAUSKAI

Vinco Makauskos (1921–1994) tėvas taip pat Vincas Makauskas, o motina Magdė Šimčikaitė iš Taurusiškių. Vincas turėjo dvi seseris. Ona (g. 1923 m.) buvo ištekėjusi už Dambrausko iš Šaltėnų ir ten nuėjo į marčias. Susilaukė dukros Bronės, bet jos vyras nepripažino dukros ir Ona su dukra grįžo pas tėvus į Vidugirius. Vinco ir Onos jauniausia

sesuo taip pat Bronė (g. 1928 m.). Ji išvyko į Kanadą, į Hamiltoną, ten ištekėjo, turėjo krautuvę. Vincas buvo viengungis, vaikų neturėjo.

Prieš karą Makauskų namuose buvo

mokykla. 1933 m. ji sudegė. Tada buvo vėjas nuo rytų ir sudegė visi Makauskų trobesiai, dar ir Sakavičių du pastatai, nes vėjas taip nešė ugnį. Sakoma, kad mokiniai mokėsi rūkyt ir netyčia pakūrė. Tuo metu pas Makauskus buvo atėjęs Makauskienės tėvas Šimčikas iš Taurusiškių ir po pietų prigulė kluone. Jį ir užklupo ugnis bemiegantį. Sakė žmonės, kad dar matė, kaip jis blaškėsi ugnyje, bet jau negalėjo ištrūkti. Ir tais laikais buvo pastatai apdraudžiami. Tai ir Makauskams „fajerkaša“ išmokėjo didelius pinigus ir jie visus pastatus atstatė.

Seserims išėjus iš namų, Vincas liko vienas. Makauskų gyvenamojo namo viename gale nuo 1970 m. rudens iki 1972 m. rudens gyveno jauna šeima – Stasė (Zuikytė iš Skarkiškių) ir Romas (iš Klevų) Labučiai. Vėliau, 1972–1975 m., pas Makauskus gyveno Vincas Pečiulis iš Vidugirių su šeima. Vincas Makauskas savo ūkį aprašė Vincui Pečiuliui. Buvo medis namas, svirnelis, kluonas. Pastatai sudegė, liko sodelis, kuriame Vincas Pečiulis laiko bites.

(Pagal Vito Jankeliūno pasakojimus)

Petras Sinkevičius-Nevulis, Jonas Jankeliūnas, Vincas Makauskas

Lietuvos žiniasklaida

2018 11 06–11 19

Kitais metais Lietuvoje vyks treji rinkimai: į Europos Parlamentą, savivaldybių tarybų ir prezidento. Nors iki to dar ne vienas mėnuo, tačiau rinkimų tema vis dažnesnė šalies spaudoje, radijo ir televizijos kanaluose. O pagrindinis žurnalistų, politologų ir gyventojų nuomonės tyrimo įstaigų dėmesys skiriamas gegužės 12 dieną vyksiantiems šalies vadovo rinkimams. Tėvynės sąjunga-Lietuvos krikščionys demokratai (TS-LKD) pirmą kartą savo kandidatą į prezidentus rinko iš dviejų: partijos nario, buvusio diplomato, Europos Sąjungos (ES) atstovo Rusijoje Vygaudo Ušacko ir nepartinės, buvusios finansų ministrės Ingridos Šimonytės. O savo nuomonę pareikšti galėjo ne tik partijos nariai, bet ir visi iš anksto užsiregistravę piliečiai.

Jau prieš balsavimą beveik nebuvo abejojama, kad nugalės I. Šimonytė, kuriai aiškiai didesnę palankumą rodė ir TS-LKD vadovai, ir eiliniai konservatoriai. O kaip viena didžiausių V. Ušacko nuodėmių buvo įvardijamas jo prorusiškumas. Mat dar dirbdamas Maskvoje buvo pasakęs, kad konfliktą su Rusija reikia spręsti ir diplomatinio būdu. O dar žaidęs krepšinį su rusų politikais...

V. Ušacko šalininkai, bijodami rezultatų klastojimo, net organizavo naktinį budėjimą balsavimo patalpoje, tačiau įvyko tai, kas buvo prognozuota – beveik keturiskart daugiau balsų surinkusi nugalėjo buvusi finansų ministrė. V. Ušackas po rezultatų paskelbimo pranešė pasitraukęs iš rinkimų.

„Po I. Šimonytės pergalės – milijono vertas klausimas“. Taip pavadintame straipsnyje „Lietuvos ryte“ Tadas Ignatavičius rašė: „V. Ušackas pasveikino nugalėtoją, pasakė savarankiškai

nesieksias prezidento posto ir pažadėjo paramą I. Šimonytei, jeigu jai tokios prireiktų. Bet politikos ekspertai abejoja, ar ši politikė galėtų tikėtis arba labai norėtų tokios paramos. Vis dėlto kokie konservatorių kandidatės šansai laimėti rungtynes dėl prezidento posto?

„Lietuvos ryto“ kalbinti politologai I. Šimonytės galimybes vertina gana palankiai, bet nė vienas jų nemanoma, kad likusi distancija jai bus tokia pat lengva kaip iki šiol. „Tapusi partijos kandidatė politikė sumažina savo galimybes pretenduoti į likusių rinkėjų balsus. Dabar jai reikės pasistengti save atitolinti nuo konservatorių. Tai bus gana sudėtinga, bet nėra neįmanoma“, – svarstė politologas Lauras Bielinis.

„Po puikia konservatorių viešųjų ryšių akcija paverstų pirminių rinkimų pasirodysiančios apklausos turėtų būti palankios I. Šimonytei. Bet nenurašyčiau ir kitų kandidatų. Reikėtų nepamiršti, kad nors konservatoriai turi gerų draugų, jie turi dar didesnę skaičių labai rimtų oponentų ir priešų. Tai aiškiai parodė ir praėjusieji Seimo rinkimai. I. Šimonytė turi puikių galimybių patekti į antrąjį prezidento rinkimų turą. Bet labai menka tikimybė, kad ji laimėtų. Kad ir kokios būtų žmonių nuotaikos, tarp kairiųjų rinkėjų vis dar yra labai tvirtas nusistatymas prieš konservatorius. O tokie rinkėjai sudaro daugumą“, – kalbėjo Vilniaus universiteto Tarptautinių santykių ir politikos mokslų instituto dėstytojas Kęstutis Girnius.“

Tuo metu Nepriklausomybės Akto signataras Mečys Laurinkus portale lrytas.lt apie V. Ušacko pasitraukimą su apgailėstavimu rašė: „V. Ušackas pademonstravo, kad, būdamas partijos narys, laikosi žaidimo taisyklių,

o tai dabartinėje mūsų partijų praktikoje yra retas dalykas. Tai – solidaus politiko požymis.

Ar tam reikėjo tokios aukos, paaukoti ne vienų metų įdirbį, kitas klausimas. Mano manymu, išvis nereikėjo V. Ušackui stoti į konservatorių gretas, nes, D. Grybauskaitėi pareiškus nepasitikėjimą buvusiu užsienio reikalų ministru, TS-LKD vadovybė pritarė tokiam prezidentės sprendimui. Bet jau tapus partijos nariu neieškoti progos, kaip į kolegas nusispjauti ir nusišluostyti kojas, – garbingas elgesys. Pavyzdys politiniam gyvenimui besitreniruojančiai jaunajai kartai.

O ar garbingai elgėsi TS-LKD vadovybė, iš anksto nedviprasmiškai pasisakiusi prieš V. Ušacką ir tuo nulėmusi „demokratijos šventės“ finalą? Negarbingai. Ji juk žinojo, kad V. Ušacko „prorusiškumas“ yra paskubomis surastas pagalys dėl neaiškių priežasčių nebenorimam kandidatui mušti.

Gaila, kad iš prezidento rinkimų kampanijos dar tik jos prieigose pasitraukė vienas stipriausių pretendentų. Tikrosios kautynės prasidės tik pavasarį, iširegistravusiems kandidatams renkant parašus ir „drožiant“ lazdas lupti priešininką.

Deja, nuojauta kužda, kad toliau bendrų frazių tiek užsienio, tiek vidaus politikos klausimais, pakeliui pabarsstant „kompromatų“, nebus pažengta. Dalyvaujant užsienio politikos užkulius žinančiam V. Ušackui bent jau buvo galima tikėtis, kad kandidatų debatai apie Lietuvą sudėtingame pasaulyje būtų buvę įdomūs ir „nevarytų vėžio“ jau nuo pirmų sakinių.“

Pats V. Ušackas, kalbėdamas su „Respublikos“ žurnaliste apie savo pralaimėjimą, sakė: „Galbūt ji (rinkimų programa) buvo per daug nauja ir

nepriimtina partijos vadovybei, kuri reagavo gana liguistai, galbūt aš pasirodžiau kažkam nepatogus, bet juk niekad nežadėjau būti prezidentu, kuris būtų valdomas ir vairuojamas. Matyt, mano asmeninės pažiūros bei laikysena ir nulėmė man netikėtai vieningą partijos vadovybės nusistatymą prieš mane. O drausmė, disciplina partijoje veikia, tą galiu pasakyti.

Aš nesitikėjau tokio monolitinio partijos vadovybės nusistatymo mano atžvilgiu. Tai mane tikrai nustebino. Jei pirminiuose rinkimuose būtų dalyvavęs Gitanas Nausėda, mano galimybės būtų buvusios didesnės. G. Nausėdos populiarumo burbulas yra 10–15 metų rodymosi viešuose renginiuose ir televizijose rezultatas, bet jis nėra toks gilus ir stiprus partijos viduje.

Mes rengėmės konkuruoti su G. Nausėda, o ne su Šimonyte, kuri, matyt, buvo prikaltinta dalyvauti rinkimuose paskutiniu metu, kai G. Nausėda nesutiko dėl kažkokių sąlygų; nors ji nepartinė, bet bendruomenės narė, žmonės ją žino, ji populiarūs. I. Šimonytės pasirodymas įnešė „naują dimensiją“, kuri kartu su jai kone vienbalsiai reiškiamu partijos vadovybės palaikymu bei lavina įvairiausių prasiimanymų bei šmeižto mano atžvilgiu, prasidėjusių beveik nuo Krymo aneksijos, kada kai kam užkliuvo mano diplomatiniai pasisakymai, mus pastatė į labai nelygias pozicijas.“

Apie šiuo metu vieną iš realiausių kandidatų tapti šalies vadovu, buvusį

ilgametį SEB banko vyr. ekonomistą G. Nausėdą po jo atsakinėjimų Seimo komisijai, tiriančiai prieš dešimtmetį buvusios ekonominės krizės priežastis, neigiamai atsiliepė ir komisijos pirmininkas Stasys Jakeliūnas. „Mano asmenine nuomone, jei būtų išrinktas prezidentu, jis vargu ar būtų nešališkas ir objektyvus, vertindamas bankų veiklą ir Lietuvos banko veiklą. Nes yra dar neišspręstų istorijų ir negautų atsakymų tiek dėl „Snoro“, tiek dėl Ūkio banko. O komercinių stambiųjų bankų įtaka likusiai finansų sistemos daliai dėl blogų paskolų, nemokumo ir kitų procesų yra šito tyrimo ir galbūt būsimų tyrimų objektas. Todėl, mano manymu, G. Nausėda, jeigu tai būtų Švedija, turbūt būtų sunkiai įsivaizduojama, kad jis kandidatuotų į prezidentus“, – teigė jis.

Be abejo, žiniasklaidoje buvo ir kitokio pobūdžio įdomios medžiagos. Pavyzdžiui, apie Lietuvos ekonomikos paradoksą: „Augant darbo vietoms, daugėja ir bedarbių“ (portalas delfi.lt), „Investuotojai griebiasi už galvų: lietuviams siūlo maišus pinigų,

tačiau dirbti jie nenori“ („Lietuvos ryto“ televizija).

„Per spalio mėnesį nedarbo lygis Lietuvoje sumažėjo 0,4 %, tačiau tapo 0,5 % didesnis nei prieš metus. Maža to, šiemet įregistruota 16,7 % daugiau laisvų darbo vietų nei prieš metus“, – rašė delfi.lt. „Didžiausias nedarbo lygis fiksuojamas trijose savivaldybėse: Zarasų (14,6 %), Ignalinos ir Lazdijų rajonų (po 14,5 %). Didžiausiuose šalies miestuose aukščiausias nedarbo rodiklis – Kaune (8,3 %), mažiausias – Šiaulių mieste (5,5 %). Beveik kas šeštas Užimtumo tarnybos klientas – jaunesnis nei 30 m. bedarbis. Jų šio mėnesio pradžioje buvo registruota 24,1 tūkst.“

Daugiausia darbo pasiūlymų spalio mėnesį buvo registruota pardavėjams, darbininkams izoliuotojams, sunkiasvorių sunkvežimių ir krovinių transporto priemonių vairuotojams, virėjams, reklamos ir rinkodaros specialistams. Labiausiai augo garo variklių ir katilų operatorių ir darbininkų izoliuotojų poreikis, skelbia Užimtumo tarnyba.“

Dėkojame visiems, dalyvavusiems
A. A. JONO GRIGUČIO
iš Kampuočių

šermenyse ir laidotuvėse – giminėms, kaimynams, bendradarbiams, giesmininkams, kunigams, Velionio draugams, šeimos bičiuliams bei pažįstamiems. Ačiū už finansinę pagalbą, dvasinę paramą, paguodos žodžius staigios mirties akistatoje, nuoširdžią maldą ir gėles. Dėkojame tiems, kurie Velionį, mūsų sūnų ir brolių, išsaugos atmintyje ir maldoje ilgiau.

Tėvai ir sesuo

2018 m. lapkričio 15 d. netikėtai mirė mūsų sūnus, vyras, tėvelis –
Klevų kaimo ūkininkas, gyvenantis Seinuose,
A. A. JUOZAS JANČĖ.

Dėkojame kunigui Mariui Talučiui už gražias gedulingas pamaldas, palydėjimą į amžinojo poilsio vietą Seinų kapinėse. Ačiū Seinų bažnytiniam chorui už Rožančiaus giedojimą prie velionio, giesmes, patarnavimą per Mišias bei laidojant. Dėkojame maldos grupei už maldas bei visiems giminėms, kaimynams, visam Klevų kaimui už lankymąsi šermenyse, aukas, paguodos žodžius.

Marytė ir Onutė su sūnumis Tomu ir Zeniumi

Maryte ir Onute,

telydi Jus paguoda ir
dvasios stiprybė šią sunkią
netekties valandą.

Dėl Sūnaus ir Vyro

a. a. Juozo Jančės mirties

Jus nuoširdžiai užjaučia

Seinų maldos grupė